ארכיוו

אויסגעקליבן פון די אידישע ארכיוון • מגיה געווען • צוויי מאל א וואך

נומער 33 • דאנערשטאג, ד' אדר א' תשפ"ז • 11טן פעברואר 2027 • פרשת תרומה

וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם

שמות כה, ח

אין דעם נומער

„פונעם אייביגן קוואל: תרומה“
מ. אלקין • לכבוד שבת

„דירה בתחתונים“
א שמועס איוף דער סדרה

מעג מען אנשרייען אין מיטן דאווענען?
aaatozzz • הלכה

קען מען היינט מקיים זיין מצות תכלת?
חלזון • וויסנשאפט

רבי ישראל יצחק רייזמאן
דולה ומשקה • אנשי שם

חכמת הבגד והכפתור
משה געציל • הומאר

נומער 33 • דאנערשטאג, ד' אדר א' תשפ"ז
11טן פעברואר 2027 • פרשת תרומה

ארכיוו

הקדמה

„ועשו לי מקדש“

טייערע לייענער,

די וואך לייענען מיר פרשת תרומה – „ויקחו לי תרומה“. משה רבינו בעט ביי די אידן גאלד, זילבער און קופער, וואל און לעדער, אייל און געווירצן, און דערפון ווערט געבויט דער משכן: דער ארון מיט די כרובים, דער שולחן, די מנורה. „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם“ – דער אייבערשטער וויל וואוינען צווישן מענטשן.

אונזער הויפט־ארטיקל, פון מ. אלקין, פרעגט וואס עס הייסט אז א מענטש אליין קען ווערן א קליינער משכן. אין קאווע שטיבל האט מען אין תשע"ד געקלערט איבער „דירה בתחתונים“: פארוואס דווקא די נידעריגסטע וועלט, און צי מיר זענען טאקע דער „תחתון שאין תחתון הימנו“. אויף היידפארק האט מען אין תשס"ח געפרעגט צי מען מעג אנשרייען יונגעלייט וואס שמועסן און רייכערן פארן בית המדרש אין מיטן דאווענען – א שאלה פון „מקדש מעט“. אין „תורה און וויסנשאפט“ זוכט „חלזון“ דעם חלזון פון תכלת, די בלויע פארב פון די יריעות פונעם משכן.

מיר זענען שוין אין חודש אדר, און זונטאג, ז' אדר א', איז די יארצייט פון הגאון רבי ישראל יצחק רייזמאן, דיין ביי דער עדה החרדית. אין „א שמייכל“ האט „משה געציל“ אנטדעקט אז די זעקס קנעפ פון א בעקיטשע זענען די זעקס קנים פון דער מנורה. דערצו קומען די פעסטע קאלומס: „היינט מיט . . . יאר צוריק“, „פערל פון די ארכיוון“, די „יארצייטן פון דער וואך“ און „די תגובה פון דער וואך“.

ביי יעדן שטיק שטייט פון וועלכן ארכיוו עס קומט, דער ניק פונעם שרייבער, און ווען עס איז געשריבן געווארן. די ווערטער זענען זייערע; מיר האבן מגיה געווען דעם אויסלייג און די גראמאטיק, און וואו מיר האבן עפעס אויסגעלאזט, שטייט „[פארקירצט]“.

א גוט שבת, א פריילעכן חודש אדר, און האט הנאה פון לייענען!

די רעדאקציע

אין דעם נומער

לכבוד שבת קודש	פונעם אייביגן קוואל: תרומה • מ. אלקין	3
שמועסן אויף דער סדרה	„דירה בתחתונים“ • ראש הישיבה	5
הלכה־שמועס • מקדש מעט	מעג מען אנשרייען איינעם וואס איז מבזה א בית המדרש? • aaatozzz	8
תורה און וויסנשאפט	קען מען היינט מקיים זיין מצות תכלת? • חלזון	12
אנשי שם • ז' אדר	רבי ישראל יצחק רייזמאן, דיין ביי דער עדה החרדית • דולה ומשקה	17
הומאר • חודש אדר	חכמת הבגד והכפתור • משה געציל	18
היסטאריע	היינט מיט . . . יאר צוריק • פון די ארכיוון	19
קורץ און שארף	פערל פון די ארכיוון • פון די ארכיוון	22
לוח	יארצייטן פון דער וואך • סקרן • כורמיזא	24
קאלום	די תגובה פון דער וואך • פאליטיקאנט	25
מקורות	מקורות • די רעדאקציע	26

לכבוד שבת קודש

פונעם אייביגן קוואל: תרומה

פון די צען געבאט, דורך די דינים פון משפטים, ביז צום משכן: וויאזוי גאלד, וואל און האלץ ווערן א „דירה“ פארן אייבערשטן, און וויאזוי א מענטש קען אליין ווערן א קליינער משכן. דער ארטיקל איז ארויפגעלייגט געווארן אויף הײדפארק דורך „לאנדסמאן“ אין אדר תשס"ט.

פון **מ. אלקין** • אויסגעקליבן און מגיה געווען

הײדפארק • האלט דא טראכט מען (עצכ"ח יידיש) • „פרשת תרומה“ • 4טן מערץ 2009
https://hydepark.sites.tab.bot/t/2588269.html#p-2588269

מיט צוויי וואכן צוריק, אין דער פרשה "יתרו", ווערט דערציילט, ווי די אידן האבן מקבל געווען די תורה אויפן בארג סיני. דאס גאנצע פאלק האט באקומען אויף א דירעקטן אופן די ערשטע צוויי געבאט — צו גלייבן אין ג-ט, וואס ער האט זיי אויסגעלייזט פון דער מצרישער שקלאפעריי, און נישט צו דינען די פאלשע געטער. די עשרת־הדברות, בפרט די דאזיגע צוויי מצוות, זענען די עיקר־פרינציפן, אויף וועלכע עס "שטייט" די גאנצע תורה.

מען קען פארשטעלן די תורה ווי א גרויסן "בוים", וואס פון זיין שורש, די צען געבאט, "וואקסן ארויס" אלע אנדערע תורה־ענינים. א צאל מפרשים דערקלערן, ווי אזוי אינעם טעקסט פון די עשרת־הדברות זענען דא פארשיידענע רמזים אויף די אנדערע מצוות. די צען געבאט זענען אקטועל נישט נאר פאר די אידן, נאר אויך פאר דער גארער וועלט; פון אזא ספעציפיש־אידישן ענין, ווי שבת, קענען די אנדערע פעלקער אויך אפלערנען א סך וויכטיגע לימודים.

דערנאך, אין דער פרשה "משפטים", ווערט דערקלערט א צאל מצוות, וואס האבן צו טאן מיטן משפט — ווי אזוי די דיינים זאלן לייזן פארשיידענע סיכסוכים צווישן די מענטשן. די דאזיגע ענינים זענען אויך וויכטיג פאר דער גאנצער וועלט, און ווערן באטראכט, לויט א צאל הלכה־דעות, ווי א טייל פון די אלמענטשלעכע "מצוות־בני־נח".

הגם די דאזיגע מצוות זענען פונקט אזוי וויכטיג און ג-טלעך, ווי די צען געבאט, זענען זיי, אין א געוויסן זין, אנדערש. אין פארגלייך מיט די עשרת־הדברות, וועלכע בלייבן תמיד אקטועל אינעם טאג־טעגלעכן לעבן, איז אין אן עכט־ברודערלעכער געזעלשאפט, וואו ס'איז נישטא קיין סיכסוכים, זענען די הלכות פון משפטים רעלעוואנט נישט אינעם בוכשטעבלעכן, נאר אין א גייסטיגן זין.

דאס הייסט, אז אין דער פרשה "יתרו" גייט א רייד וועגן די אלגעמיינע מצוות, וואס מען מוז סיי אויספירן בגשמיות, סיי שטרעבן צו באגרייפן זייערע אינערלעכע סודות, און אין דער פרשה "משפטים" ווערן באהאנדלט די ענינים, וואס זייער גשמיות'דיגער אספעקט ווערט אלץ וויינציגער אקטועל, ווען מען דערגרייכט בעסערע באציונגען צווישן די מענטשן.

אין דער היינטיגער פרשה, "תרומה", ווערט דערקלערט א פארקערטער ענין — ווי אזוי א ריין־גייסטיגע עבודה קען אנטפלעקן ג-טלעכקייט אין דער ארומיגער וועלט. להיפוך צו "משפטים", גייט אין דער היינטיגער סדרה א רייד וועגן די ספעציפישע ענינים פונעם משכן, בפירוש נישט קיין טאג־טעגלעכע הלכות, וואס זענען מסוגל צו פארוואנדלען די געוויינטלעכע פיזישע אקציעס אין מצוות, וואס מער מען טראכט זיך אין זיי אריין.

דער אייבערשטער האט געהייסן דעם אידישן פאלק צו זאמלען פארשיידענע מאטעריאלן, כדי אויפצושטעלן דעם הייליגן משכן — א פיזיש ארט, וואס איז אנגעפילט מיט קדושה און ווערט אנגערופן א "דירה" פאר ג-טלעכקייט. מען האט געזאמלט גאלד, זילבער, קופער, פארשיידענע מינים וואל, פלאקס, לעדער, האלץ, אייל, געווירצן און פארשיידענע אדלשטיינער.

דער סדר און די מאטעריאלן, וואס זענען אויסגענוצט געווארן פארן משכן, זענען זייער סימבאליש. די וועלט באשטייט, בדרך־כלל, פון פיר מינים מדרגות — די "שטילע" מאטעריע, געוויקסן, חיות און מענטשן. די קבלה־ספרים דערקלערן, אז אין דער אמתן, איז אין אלע זאכן, וואס ווערן געוויינטלעך באטראכט ווי "אומבאלעבטע", אויך פאראן די פארבארגענע לעבעדיגקייט; אלע זאכן אין דער וועלט, אפילו שטיינער און מעטאלן, האבן א נפש, א גייסטיגן כוח.

> **„וואו קען מען געפינען דעם אייבערשטן? — דארט, וואו מען לאזט אים אריין“**

ביים שאפן דעם משכן, האבן די אידן געזאמלט פארשיידענע טייערע מאטעריאלן פון אלע מדרגות, און פארוואנדלט זיי אין א הייליגער זאך. די העכסטע מדרגה פון דער וועלט — דער מענטש — איז אויך געווארן א טייל פונעם דאזיגן הייליגן ארט — דורך דער אפגעגעבנקייט פון די מנדבים, און דער עבודה פון די כהנים. די געוויינטלעכע אידן האבן נישט געהאט קיין פיזישע הנאה פונעם משכן, און האבן אים בכלל נישט געטארט אנרירן; זיי האבן אפגעווארפן זייערע עגאיסטישע נטיות, און האבן זיך באטייליגט אין דער הייליגער מלאכה אינגאנצן לשם־שמים.

דער אייבערשטער געפינט זיך איבעראל; אין דער אמתן, איז ער דאס עצם פון אלע זאכן; נישט תמיד און נישט איבעראל זענען מיר דאס, אבער, זוכה צו זען. דער קאצקער רבי האט אמאל געזאגט: "וואו קען מען געפינען דעם אייבערשטן? — דארט, וואו מען לאזט אים אריין". צוליב אונזער עבודה, קען ג-טלעכקייט אנטפלעקט ווערן אין דער וועלט אויף א מער אפענעם אופן. דורך דעם עבודת־המשכן, האבן די אידן געשאפן אן ארט, וואו די הייליגע שכינה האט זיך שטענדיג און אפן אנטפלעקט — דערפאר, מצד דעם מענטשלעכן באנעם, האט דער משכן געהייסן א "וואוינונג־ארט" פארן אייבערשטן.

דער משכן — און, שפעטער, דער בית־המקדש — איז געווען א קליינער "מאדעל" פונעם גאנצן אוניווערס, א מוסטער פון אן ארט, וואו ג-טלעכקייט האט זיך אנטפלעקט אין די געוויינטלעכע מאטעריאלן — פון מעטאלן ביז די בעלי־חיים. הגם היינט האבן מיר נישט קיין בית־המקדש, ווייזט אונזער פרשה אן, ווי אזוי די פשוטע גשמיות'דיגע זאכן קענען דערהויבן ווערן צו זייער שורש, און פארוואנדלט ווערן אין ריין רוחניות.

הגם די היינטיגע פרשה דערציילט וועגן די ספעציפישע ענינים פונעם משכן, בלייבט זי אקטועל אינעם טאג־טעגלעכן לעבן. על־פי־חסידות, ווערט א מענטש אויך פארגליכן צו א קליינעם משכן. וואס מער מען פאקוסירט זיך אויף הייליגע מחשבות, דיבורים און אקציעס, אלץ שטארקער ווערט די מענטשלעכע נשמה פארוואנדלט אין א "וואוינונג־ארט" פארן באשעפער.

הגם דער משכן איז געווען אן ארט, וואו די אידן האבן געקאנט דערפילן אנטפלעקונג פון ג-טלעכקייט אויף א קאלעקטיוון אופן, קען די גאנצע וועלט פארוואנדלט ווערן אין א הייליג ארט לגבי א מענטש, וואס שטרעבט צו טאן אלץ אינעם לעבן לשם־שמים. די סאמע געוויינטלעכע זאכן, אויב מען באנוצט זיך מיט זיי צוליב א הייליגן צוועק, קענען ווערן פארוואנדלט אין מצוות און א קוואל פון רוחניות'דיגער השגה.

שמועסן אויף דער סדרה

„דירה בתחתונים“

„נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים“ – פארוואס דארף דער אייבערשטער א דירה, און פארוואס דווקא אין דער נידעריגסטער וועלט? „ראש הישיבה“ ברענגט דעם לקוטי תורה אויף „ושכנתי בתוכם“, און דער עולם אין קאווע שטיבל פרעגט ווייטער.

פון **ראש הישיבה** • אויסגעקליבענע תגובות [פארקירצט]

קאווע שטיבל • תורה און מחשבה • „דירה בתחתונים“ • 6טן–18טן מערץ 2014
https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/6044.html#p189191

ראש הישיבה • 6טן מערץ 2014

עס איז ידוע וואס ווערט געברענגט אין ספרי חסידות בשם המדרש 'נתאוה לו יתברך להיות לו דירה בתחתונים'.

אין די ראשונים ווערט ארום גערעדט פארוואס האט דער רבש"ע באשאפן די וועלט? בעיקר ווערט ארום גערעדט דער טעם פון טבע הטוב להטיב אדער נהמא דכסופא. קומט חסידות אין איז נישט צופרידן מיט די טעמים ווייל לויט דעם קומט אויס אז עפעס פעלט למעלה וואס ווערט נשלם דורך בריאת העולם, 'נמצא אתה מחסר שלימותו ח"ו' (לשון מקדש מלך).

ולכן ברענגט חסידות דעם טעם פון 'נתאוה לו יתברך להיות לו דירה בתחתונים' וואס מיט דעם ווערט אביסל לייכטער. ווייל א תאוה איז א זאך וואס מען קען נישט מסביר זיין, אבער די קשיא ווערט אויס שווער, ווייל גיי זיי מסביר א תאוה.

שוין, איך קום נישט דא מסביר זיין די לאגיק וויאזוי די קשיא ווערט פארענטפערט פארוואס האט דער רבש"ע באשאפן די וועלט. איך וויל אביסל צונעמען דעם נושא כשלעצמו, דעם פשט פון 'נתאוה לו יתברך להיות לו דירה בתחתונים'.

אין תניא שטייט אז תחתון שאין תחתון הימנו. דאס מיינט דער רבש"ע וויל א דירה אין תחתון שאין תחתון הימנו. ווי לאנג משיח איז נאך נישט געקומען קענען מיר אננעמען אז די דרגא פון תחתון שאין תחתון הימנו איז נאך נישט באשאפן געווארן. אויב דער רבש"ע וואלט (נאר) געדארפט די עבודה פון צדיקים וואלט משיח שוין דא געווען בימי הבעש"ט ותלמידיו. אלא מאי ערווארט אויף אונזער עבודה, וואס לעת עתה זענען מיר דער תחתון שאין תחתון הימנו.

עס איז דא א נקודה וואס ווערט ארום גערעדט אין תניא (פרק ל"ו אויך אביסל אין פרק ל"ג). איך ציטיר דעם לשון פון לקוטי תורה פרשת פקודי וז"ל והענין הוא כי הנה ענין המשכן הוא השראת השכינה בישראל וכמ"ש ושכנתי בתוכם וכתיב היכל ה' המה (בירמיה סי' ז' ד') והוא כמארז"ל נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים. וצ"ל והלא גם בלא"ה כתיב את השמים ואת הארץ אני מלא• אך הענין כי דירה זו היינו שיהיה בחי' גילוי אלקותו יתברך. והיינו בתחתונים דוקא דפי' תחתונים אין ר"ל במקום, שהרי הוא ית' אינו בגדר מקום וכמ"ש 'הנה מקום אתי', רק פי' עליונים ותחתונים היינו במעלה ומדרגה שעולם הזה השפל הוא היותר תחתון ושפל במדרגה דהיינו שהוא סוף ותכלית כל המדרגות השתלשלות העולמות שלכך השגת אלהות הוא בו בהסתר וצמצום גדול והחשך יכסה ארץ ונתאוה הקדוש ברוך הוא להיות בו דוקא בחי' דירה וגילוי אלקותו ית' להאיר את החשך דוקא עכ"ל

פשטות כוונתו איז אז אין מקום איז נישט שייך צו זאגן אז דער רבש"ע זוכט וואו צו וואוינען, ווייל מלא כל הארץ כבודו, עס איז נישטא קיין פלאץ וואו ער איז נישט. אלא מאי, מען רעדט אין מדריגות. אין קדושה איז דא מדריגות עולמות וכו', אצילות בי"ע. אזוי אויך אין יעדער עולם איז דא מדריגות עד אין קץ כמבואר בהמשך תרס"ו מאדמו"ר הרש"ב נ"ע,ביי דעם איז געזאגט געווארן 'נתאוה לו יתברך דירה בתחתונים'. דער רבש"ע וויל וואונען אין דעם תחתון שאין תחתון הימנו במדריגה.

כדי דאס צו פארשטיין אביסל קלארער דארף מען מקדים זיין מה ששמעתי בשם הסטראשעלער ז"ע ווי ער איז מסביר דעם מושג פון ד' עולמות. יש הטועים אז עס איז דא כאילו פיר אדרעסן וואו די ד' עולמות זענען. מען וועט פליען גאר הויך וועט מען אנקומען צו עולם היצירה. אויב פליעט מען נאך העכער וועט מען אנקומען צו עולם הבריאה, וכן בעולם האצילות. אבער עס איז א גרויסע טעות. עולמות איז מלשון העלם. די ד' עולמות איז נישט קיין מקום, נאר עס איז ד' מדריגות כלליות באופן ההעלם. אין עולם האצילות איז דער העלם סאך וויניגער ווי די אנדערע עולמות, וכן הלאה. די העלמות איז אין די מענטשען'ס קאפ. אן אידילער מענטש

וועט אלהות זיין וויינגער בהעלם ווי א מער פארגרעבטער מענטש. עס קען זיין אז צוויי מענטשן זיצן איינער נעבן דעם צווייטן, איינער איז בעולם העשיה הגשמי, און דער צווייטער איז בעולם האצילות. ווייל דער עיקר איז ווי ווייט דער העלם איז ביי אים אין קאפ. דער איז אין עולם האצילות, ער איז ממש דבוק בשם, ומרכבה לשכינה. עכת"ד מה ששמעתי בשם הסטראשעליר.

(ובזה נבין הסיפור אז דער דברי חיים האט זיך צוהיסט ביי שלש סעודות. בנו הגארליצער האט אים געגעבן א טיי. האט דער דברי חיים געזאגט: נע אין עולם האצילות טרינקט מען נישט קיין טיי. האט דער גארליצער געענטפערט בצחות לשונו: אין עולם האצילות היסט מען נישט. פשטות ביי דעם דברי חיים איז דעמאלס געווען אלהות בפשיטות, ממש ווי אין עולם האצילות)

זאגט דער אלטער רבי אז ווען מיר זאגן אז נתאוה לו יתברך דירה בתחתונים, קען מען מאכן א טעות כאילו אז יש מקום וואס מען לאזט נישט רבש"ע אריין, נאר מיט פראטעקציע, און נאר די אידן קענען דאס ערלעדיגן, וח"ו לומר כן. ולכן זאגט ער אז מען רעדט אין דרגות, דהיינו יעדער מענטש בדרגתו וואו ער געפינט זיך איז פאראן א העלם והסתר, און דארט וויל דער רבש"ע רוען זיין דירה.

ולכאורה צריך להבין, אז אה"נ לגבי אונז איז א חילוק פון מקום אדער בדרגות רוחניות. ווייל ביי אונז איז שווער צו פארשטיין ווי קען זיין אז יש מקום וואס איז פנוי מיניה. ולכן, אויב מיר רעדן אויף דרגות רוחניות (וואס על פי רוב פארשטייען מיר סייווי נישט די מושגים פונקט קלאר) וועלן מיר ענדערש אננעמען אז דאס פארשטייען מיר אז לגבי דעם נתאוה לו דירה. אבער ווען מיר רעדן כלפי מעלה, איז זיכער נישטא קיין חילוק פון הגבלה במקום אדער הגבלה בדרגות רוחניות. ואם כן איז נאך אלס נישט פארשטאנדיג וויאזוי איז שייך צו זאגן אז יש מקום במדריגות רוחניות וואס איז פנוי מיניה.

ווען מיר זאגן אז נתאוה לו יתברך, איז כאילו מען זאגט אז ער האט א תאוה וואס ער קען נישט צו קומען ח"ו. די אמת איז אז כלפי דעם רבש"ע איז כחשיכה כאורה, עס איז נישט קיין חילוק פון אור וחושך, עס שטייט ביידע מיט א 'כ' ווייל ביי דעם רבש"ע איז נישט קיין חילוק. נישט אז חושך איז פונקט ווי אור, נאר ביידע האבן נישט קיין תפיסת מקום. די וועלט איז א חלק פון דעם רבש"ע, ולכן אין נסתר מפני כבודו. דאס אז דער עולם זאל האבן גילוי אלהות פעלט גאר נישט אויס.

נאר כלפי דעם מענטש וואס ער איז במצב של העלם והסתר, ער פילט נישט אלהות (אזוי שטארק), ביי דעם וויל דער רבש"ע אז ער זאל קענען מאכן א דירה. דער איד זאל איינזען וויאזוי אלעס איז גאט. ער זאל איינזען אז די גאנצע בריאה בכל העולמות, איז עכט מאוחד מיט עצמותו יתברך.

קומט אויס אז ווען דער אלטער רבי האט מפשיט געווען די ווערטער פון דירה בתחתונים, זאגענדיג אז נישט אין מקום מיינט מען נאר אין מדריגות, פירש אז נישט ביים רבש"ע איז דא ח"ו א מקום וואס פעלט א דירה לו יתברך, נאר ביי דיר דער איד אין קאפ, פעלט צו איינזען אז אלעס איז אלהותו יתברך.

ועוד, עס שטייט אין ספרים אז די גאנצע ענין פון נתאוה, איז נאר נוגע פאר אידן, וואס שורש נשמתם איז חלק אלוה ממעל, ולכן לגבי זיי איז נוגע וויאזוי מיר קענען מאכן א דירה לו יתברך ביי אונז אין מח. ווען מיר וועלן מער איינזען אז אלעס אין דער וועלט איז מאוחד מיט דעם רבש"ע, און אלעס איז דא באשאפן נאר אויף אויסצופירן די כוונה העליונה, דעמאלס האבן מיר געמאכט א דירה לו יתברך, אין אונזער עולם.

הוגה • 6טן מערץ 2014

זייער שיין און קלאר ארויסגעברענגט.

איך האב מיר אלעמאל געוואונדערט, פון וואנעט ווייסן מיר אז מיר זענען תחתון שאין תחתון הימנה? אפשר איז דא נאך אן עולם אדער מערערע עולמות וואס זענען נידעריגער ווי אונז, נאר מיר קענען עס נישט משיג זיין צוליב דעם וואס מיר זענען צו אויסגעלייטערט צו קענען פארשטיין אזאנע נידעריגע עולמות? ביים אין סוף ב"ה איז דאך נישט שייך קיין גבול למעלה או למטה. אויב זענען מיר דאס נידעריגסטע דאן איז יא דא א גבול למטה? וצע"ג...

ראש הישיבה • 6טן מערץ 2014

לעת עתה זענען מיר תחתון שאין תחתון הימנו. אבער ווער ווייסט, קען זיין אז עס קומט נאך מער תחתון. דער עיקר איז אז וואס מער תחתון (במדריגה) א מענטש געפונט זיך, דעמאלס, איז זיכער אז אים האט מען געמיינט!

ראש הישיבה • 6טן מערץ 2014

מקום קען מיינען כפשוטו, אזוי אויך קען עס מיינען מקום במדריגה. עס איז נישט שייך צו זאגן אז ביי דער מדריגה איז ח"ו דער רבש"ע נאך נישט דא. נאר מקום אז יעדער גדר וואס מיר וועלן נאר מאכן איז זיכער נישט קיין העלם והסתר לגבי עצמותו יתברך ח"ו. ווידער ווען מיר רעדן מדריגה רעדט מען נאר לגבי דעם מענטש בכל מדריגה שהוא וואס לגבי אים איז דא א העלם, וואס אינו רואה ואינו מדגיש אלהותו יתברך, לגבי דעם זאגט זיך דירה בתחתונים. אז מדריגה הכי תחתונה וויל דער רבש"ע אז מען זאל מאכן פאר אים א דירה, אז יעדער איד בכל מדריגה שהוא, זאל קענען דערהערן אלהותו ועצמותו יתברך.

נשמה יתירה • 7טן מערץ 2014

אויב האלטסטו אז דער מענטש איז א דבר נפרד פון דעם אייבערשטן, דעמאלט האלטסטו שוין אז עס איז דא א מקום וואו דער אייבערשטער געפונט זיך נישט, ר"ל דער מענטש. אויב ווייטער האלטסטו אז דער מענטש איז כולו דער אייבערשטער, ווייל לית אתר פנוי מיניה, סיי אין מקום און מדרגה, און ממילא מוז זיין אז דער מצב ומדרגה פון דער בריאה וואס רופט זיך מענטש איז כל כולו דער אייבערשטער, אויב אזוי, ביסטו בזיים מגביל זיין דעם מענטש, באמת מגביל דעם אייבערשטער. והדרא קושיתך לדוכתיה

נשמה יתירה • 7טן מערץ 2014

איין וועג ווי איך פלעג מיר מסביר זיין דאס ענין פון נתאוה הקב"ה לעשות לו דירה בתחתונים איז בערך אזוי.

כידוע בשם הבעשה"ק, אז תענוג תמידי אינו תענוג, און די סיבה פון דער בריאה איז נמשל למלך שגירש את בנו מעל שלחנו "כדי שכשיחזור יהיה לו יותר תענוג".

כלומר, לעבן בשלום מיט מיר אליינס, נישט האבן קיין אינערליכע מלחמות וסתירות, איז כשלעצמו נישט קיין גרויסער תענוג. אדרבא, עס איז לאנגווייליג.

שמחה ותענוג פון זען ווי אלע מיינע פארשידענארטיגע און (לפנים) פונאנדערגעטיילטע חלקים אין מיר זענען בשרשו מאוחד באחדות גמור, קען נאר געשען אויב מען שפירט קלאר דעם חורבן און צער פון אינערליכע סתירה, פון נישט זיין מקושר ומאוחד באחדות. ווייל אויב מען ווייסט נישט פון דעם צער פון פירוד, האט מען נישט די הנאה, שמחה, און תענוג אז מען האט זיך ארויסגעזען פון דעם צער.

איז וואס טוט איינער וואס איז נאטורליך איינגאנצן בשלום מיט זיך, און שפירט קיינמאל נישט קיין קאנפליקט אין זיך, ווי קען ער טרעפן תענוג?

איז די עצה, צימצום. ער זאל זיך במכוון אריינברענגען אין א מצב פון ענגשאפט (ענגשאפט איז ווען איין חלק פון מיר, פון מיין מציאות, שלאגט זיך מיט אן אנדער חלק, און לאזט איר נישט זיין מיט א גאנצקייט. זי איז דאן פארענגט).

מען לאזט זיך בדוקא פארגעסן פון אונזער אחדות'דיגן שורש, און מען לעבט מיט די פונאנדערגעטיילטע רצונות און חלקים אין זיך.

דערנאך, איינמאל מען האט געשפירט די ענגשאפט פון פירוד, וויל מען זייער צוריק דעם איחוד. די שמחה איז ווען מען זעט אז דער פירוד וואס מען האט ביז יעצט געלעבט איז א טעות. און אז אפי' דער פירוד, דער תחתון, איז אויך באמת אן אחדות, און אז 'אחד' איז חי וקים און וואוינט אפי' אין דעם פלאץ אויך. בשעת מען כאפט און באלעבט אט די יציאה ממיצר, איז די שמחה גאר גרויס.

אט דאס איז די תאוה פון אחד צו וואוינען בתחתונים. שאפן במכוון א תחתון כדי הנאה צו האבן פון ארויסגיין דערפון. בסוד והחיות רצוא ושוב, ירידה צורך עלייה.

הוגה • 7טן מערץ 2014

אויב זאגסטו אז פארן נתאוה האט קוב"ה נישט געהאט קיין הנאה צוליב דער אחדות, און די איינציגסטע וועג כביכול האט געקענט גרייכן די הנאה איז נאר דורכן באשאפן דעם תחתון און די פירוד, ביסטו ווידער מגביל גאט ב"ה. והדרא קושיא לדוכתיה.

נשמה יתירה • 7טן מערץ 2014

קודם איינס, מען רעדט דען אין זמן? פון אייביג אן האט דער 'אין סוף' אויך אין זיך א הגבלה'דיגן צימצום, און האט כסדר הנאה פון די כסדרדיגע יציאות פון די הגבלות.

די סיבה לבריאה פון לדור בתחתונים איז קודם בסיבה, נישט בזמן.

ועוד והוא העיקר. דער ראש הישיבה איז בעצם גערעכט אז די גאנצע שמועס איז א מוגדרדיגע. ווייל די מינוט מען זוכט סיבות מיינט דאס אז מען לעבט אין דער וועלט פון הגדרות. די כוונה פון זאגן סיבות און הגדרות פאר א בלי גבול וגדר, איז אז אפי' ווען מיר לעבן נאך מיט הגדרות זאלן מיר קענען שפירן און באלעבן די בריאה און דעם בורא, מיט א מהלך. א קליגער מענטש קען מסביר זיין א טיפע נקודה פאר א קינד, לויטן לעוועל פון דעם קינד. דער הסבר ארבעט גוט אויף יענעם לעוועל.

ווילאנג מיר פרעגן זאכן מצד דער דרגא פון הגדרות, וועלן די תירוצים אויך זיך דארט געפינען.

די אנדערע וועג איז צו זאגן כי לא מחשבותי מחשבותיכם. ואילו ידעתיו הייתיו. און ווי מען זאגט נאך פון איינע פון די חסידישע רבי'ס, ידעתיו והייתיו.

ראש הישיבה • 10טן מערץ 2014

חס ושלום לומר אז א מענטש איז א דבר נפרד. ממילא ביסטו גערעכט אז סיי אין מקום און סיי אין מדריגה איז נישט שייך צו זאגן באמת תחתון. ווייל דער רבש"ע איז איבעראל. דער נושא איז נאר וואו שטייען מיר? דהיינו דער רבש"ע האט אונז אריין געלייגט אין א מצב, וואס אונז פילן זיך ווי נבראים נפרדים. כאטש מיר ווייסן און פארשטייען אז מלא כל הארץ כבודו, לית אתר (סיי בין במקום בין במדריגה) פנוי מיניה, מכל מקום פילן אונז זיך ווי נפרדים, מיט אן אייגענע entity. די הרגשה איז אין קאפ, נישט אין מקום. ווען דעם וועגן מען רעדט פון דירה בתחתונים, ווער מען אלע מאל רעדן פון אריינברענגען אלהות אין קאפ (במדריגה).

איך וויל נאכאמאל זאגן אז וויאזוי דאס פארענטפערט באמת בריאת העולם, איז א צווייטער נושא

ונבנתה העיר • 18טן מערץ 2014

מצד די אפשריות זענען מיר די נידריגסטע, א וועלט וואו עס זעט זיך גארנישט אן אלוקות [ואדרבה] און דאך עקזעסטירט זי, דאס איז דאס ווייטסטע וואס עס איז שייך צו גיין, וכמובן איז דאס נישט קיין הגבלה מצד דעם אייבערשטן.

הלכה־שמועס • מקדש מעט

מעג מען אנשרייען איינעם וואס איז מבזה א בית המדרש?

„ועשו לי מקדש“ – און א בית המדרש איז א מקדש מעט. ראש השנה תשס"ח האט „aaatozzz“ געזען יונגעלייט שטיין מיט קאווע און ציגארעטן פארן בית המדרש אין מיטן דאווענען, און האט זיי אנגעשריגן. האט ער גוט געטון? דער עולם אויף הײדפארק טענה'ט.

פון **aaatozzz** • אויסגעקליבענע תגובות • נישט קיין פסק הלכה

הײדפארק • חדשות אנ"ש אין בילדער • „מעג מען אנשרייען איינעם וואס איז מבזה א בית המדרש?“ • 16טן–20סטן סעפטעמבער 2007
https://hydepark.sites.tab.bot/t/2280046.html#p-2280046

---

aaatozzz • 16טן סעפטעמבער 2007

איך האב געהאט דעם ראש השנה א פאסירונג און איך וויל הערן וואס דער עולם דא האט צו זאגן צו דעם.

איך דאווען אין א בית המדרש וואו איך בין פון די עלטערע פון דעם עולם, א גרויסע טייל זיינען נאר אינגע יונגע לייט,

איך גיי ארויס אין מיטן שחרית (ביי כולם אהובים) זע איך ווי עטליכע אינגע לייט שטייען פארן בית המדרש מיט א

קאווע אין דער האנט און א ציגערעטל אין דער אנדערער, און מען שטייט און מען שמועסט,

מאך איך זיי מיט די הענט זיי זאלן ביטע נישט שטיין פארן בית המדרש אזוי 9 אזייגער און דער פרי, ווייל עס גייען אדורך מענטשן און עס איז א בושה אז ווען מען האלט שוין טיף אין מיטן דאווענען מען זאל שטיין אזוי געמיטליך און שמיסן, ווי איר פארשטייט האט עס גארנישט געהאלפן,

איך קום ארויס 5 מינוט שפעטער און איך ווייז זיי נאכאמאל פליז גייטס אריין, און גארנישט,

נאך דער שמונה עשרה גיי איך ארויס און זיי שטייען נאך דארטן האב איך אנגעהויבן שרייען הויך "גייטס אריין און פארשעמט נישט דעם בית המדרש, מענטשן ווילן נישט אהער קומען דאווענען וועגן אזעלעכע סארט געפירעכטס וכו', איך וועל עס נישט צו לאזן און וועל עס באקעמפן עד הסוף".

עס זיינען געשטענען דארט 3 אינגעלייט, צוויי זיינען בכובד ראש אריין אין בית המדרש, דער דריטער (וואס איז אסאך אינגער פון מיר, און עס קען גאר זיין אז ער דארף מיך רעספעקטירן אלץ זיין רבי', וואס איך קיינמאל קיין שלעכטס נישט געטוען, און איך האב אים נישט באליידיגט פערזענליך) האט אנגעהויבן א קאמפעין קעגן מיר און ארומגעגאנגען מיך מבזה זיין אויף א גראבן אופן.

דעם נעקסטן טאג דעם צווייטן טאג ראש השנה האט ער געוואלט ווייזן וואס פאר א גבור ער איז, איז ער ווייטער געשטאנען און דרויסן מיטן ציגערעטל און איך בין ווייטער ארויסגעגאנגען און געשריגן אויף אים און ער האט ממשיך געווען מיט דברי בזיון אויף מיר וכו'.

איך האלט מיך דא שטארק אין נישט צו שרייבן מער וועגן דעם אינגערמאן ווי עס פעלט אויס להבין המעשה.

(דרך אגב איז היינט דא א סאך רבנים וואס האלטן אז מען טאר נישט רייכערן יו"ט ווייל עס איז נישט געזונט ממילא איז עס נישט א דבר השוה לכל נפש),

מיין שאלה דא איז צו איינער האלט דא אז איך האב געטוען ע"פ יושר ווייל ווען איינער קומט אין בית המדרש לכתחלה אויף נישט אריינצוקומען דאווענען נאר צו טרעפן קאמפאני און רייכערן, און ער טוט עס אין פראנט פון בית המדרש, מעג מען אים הייסן אוועק גיין,

אדער אפשר דארף מען לאזן יעדן טוען וואס עס שמעקט אים, און עס איז נישט מיינע ביזנעס?

אנרגיה • 16טן סעפטעמבער 2007

אונז האבמער א כלל אז דברי חכמים בנחת נשמעים. אויב האט דאס נישט געארבייט ביי דיר, שטעל איך דאס אויף דער חזקה אז דאס איז נישט געווען בנחת כפי המצב. דהיינו: וויבאלד דארטן זענען געשטאנען 3 יוגענלייט, קען זיין אז ס'וואלט בעסער געווען אז דו ווארטסט ביז ווילאנג זיי צו-גייען זיך און דערנאך צו גיין צו יעדן פערזענליך מסביר זיין אז דו ווילסט איהם נישט מוסר זאגן נאר אלס די טובה פונעם בית המדרש בעטסטו איהם אז ער זאל זיך נישט שטעלן דארטן שמועסן.

אויב ארבייט דאס נישט די ערשטע מאל זאלסטו רעדן צו זיי מיט חכמה צום דריטן און פערטן מאל אויכעט. ווייל למעשה האסטו דיר אנגעשאפט שונאים. צו וואס פעלט עס דיר אויס?

למעשה וואס פלאנסטו צו טוען אויף יוה"כ?

ס'וואלט אפשר כדאי געווען אז דו זאלסט זיי אנרופן און זיך אנשטולדיגן אויפן "ווילדן" אויסברוך, אבער דו האסט נישט געמיינט זיי פערזענליך, און ס'איז כדאי מכאן ולהבא נישט צו שמוסן בפומבי.

איך מיין אז דאס האט מער "טשענס" צו ארבייטן.

Baachi • 17טן סעפטעמבער 2007

אליה רבא או"ח קכ"ד (יב) והשח גוערין בו וכו'. כתב הכלבו דף ט' אוי להם למדברים דברים בטילים או שחוק בשעת התפלה כי ראינו בעוונינו כמה בתי כנסיות שנחרבו על שנהגו בהם קלות ראש, עד כאן. כתב בספר ווי העמודים מן הראוי שכל קהילה וקהילה יעמידו אנשים על זה, אשר ישגיחו בעונשים רבים על המדברים ויבושו אותו ברבים.

שלומשטוב • 18טן סעפטעמבער 2007

עס איז זייער א פארוויטאגטע נקודה.

תוכחה בזמן הזה.

מעיקר הדין זענט איר גערעכט, איינער וואס איז עובר אן עבירה בפרהסיא דארף מען מוכיח זיין אפילו בפרהסיא.

די שאלה איז וועלכע עבירה זיי האבן טאקע עובר געווען, ווען זיי שמועס'ן אינדערויסן פין ביהמ"ד, קיין בפירוש'ע איסור איז נישט דא, כאטש עס קומט אין זכרון דער איסור פין מהלך אחורי ביהמ"ד, און ווייזט אז אים אינטערעסירט נישט, שטייט אויף דעם אין דער גמרא גאר הארב, אבער בפירוש אויף אונזער ציור שטייט נישט.

אבער, עס איז אמת אז עס איז דא אין דעם א גדר פין חילול השם, און ממילא מעג מען און מען דארף טאקע מוכיח זיין, אפילו ווען זיי פאלגן נישט, ווייל בשעת מען איז עובר און איסור דארף מען מוכיח זיין אפילו ווען מען מיינט אז זיי וועלן נישט מקבל זיין (כמפורש לגבי תוס' יוהכ"פ).

מען ברויך אבער צולייגן, אז פאר מען איז מבזה א מענטש שטייט נאך אין די פוסקים קדמונים אז מען דארף זיכער זיין אז מען מיינט כולו לשם שמים, עס איז גאר שווער צו וויסן ווי יענער האלט לגבי דעם. אבער רוב מאל דארף מען מייעץ זיין מענטשן נישט צו זיין פין די וואס זענען גאטס פאליציי און זענען מבזה מענטשן אויף'ן חשבון פין רבש"ע, ווייל טאמער מען איז נישט אויסגעארבעט אין דעם, לוינט זיך נישט די תוצאות פין מבזה זיין א מענטש.

נאך א נקודה, דער גדר פין תוכחה איז עד כדי הכאה, דאס הייסט אז ווען דעם וואס מען זאגט תוכחה איז דיך מבזה איז מען שוין פטור פין תוכחה. און דא זענט איר שוין פטור פין תוכחה.

קוקט אליין ארום, און זעט וועלכע מענטשן זענען נזהר אין שישקען אין ביהמ"ד בשעת'ן לײנען אדער דאווענען, און זאגט אייך אליין צו ווילט איר אויסזען ווי זיי?

און דאס וויכטיגסטע פין אלעם איז, אז מען דארף וויסן אז מיט גוטן טוט מען אייביג מער אויף ווי מיט בייזן, אויב וועט איר אויספירן אין די אינגעלייט וועלן שוין נישט שטיין אינדערויסן דעמאלס, וועט איר האבן עפעס אויפגעטון לגבי די אינגעלייט אליין? מן הסתם נישט, מיט גוטן ווען מען רעדט זיי צו אז זיי זאלן זען "מיט צו דאווענען" (אנדרעש ווי הייסן בעיקר זיי זאלן אויף הערן שמועס'ן) און זיך אויף וועקן פין זייער טיפן שלאף טוט מען זיכער מער אויף.

עס איז דא א באקאנט ווארט פין אהבת דודים, כל תפלה שאין בה מפושעי ישראל אינה תפלה. א תפלה וואס האט נישט בכח צו מאכן א פושעי ישראל זאלן אויף וועלן מיט דאווענען, איז נישט קיין תפלה, מען דארף דאווענען מיט א כח המשכה, אז אפילו די קאלטע, זאלן אויף וועלן מיט דאווענען.

Baachi • 18טן סעפטעמבער 2007

שלום, דא גייט נישט אריין אזוי ווייט אין דער מצוות תוכחה, ווי דער גרויסער חילול השם רח"ל וואס סווערט נגרם. און צוגאב פון קאלט מאכן אנדערע וואס גייט אריין בגדר כי יסיתך ח"ו.

דאס שרייען אין ליארעמען וועט סוף כל סוף אויפטוען, ווייל די חברה זוכן א גוד טיים נישט קיין בזיונות. פון בזיונות האבן זיי גארנישט, משא"כ דער מוחה שכרו כפול ומכופל דערפאר. אשר על כן מובטחני אז זיי וועלן פריער מיעד ווערן, אין ידידנו אטאז וועט אויפטון ויקבל שכרו משולם.

אפילו דו זעסט דו טוסט נישט אויף תיכף, אבער לכה"פ אצווייטער אדער אדריטער וועט זיך נישט צו זעצן צו דעם קאווע קלאב. ועוד בה שלישיה, די יונגווארג וועלן דאס געדענקען אז סגעווען חברה וואס האבן געשמועסט ביי דעם סדר התפילה, אין מהאט זיי גוט אנגעשייגעצט. דורך דעהם וועלן זיי אביסל מער שעצן דאס דאווענען, איך בין זיכער אז דו געדענקסט לטובה יידן וואס האבן מוחה געווען קעגן אזוינע פוסטע חברה בנערותך.

מיר קענען דיר וואונשן הצלחה, טאמער וועסטו כאפן בזיונות שכרך כפול ומכופל ואשריך שנתפסת על דברי תורה.

אויף דיע חברה איז א גרויס רחמנות, זיי זענען נישט קיין גוים און נישט קיין אידן, פארשטייען נעבעך נישט די ליכטיקייט פון יידישקייט, די שיינקייט און דערהויבנקייט פון א פסוקי דזמרה, א קרבת אלוקים, א השתפכות הנפש, איין עבודה שבלב. א ביטער רחמנות אויף זיי. זיי לאכן נעבעך ווי א שיכור וואס ליגט אין טינופת און ווערט אנגעשטעקט פון אלע חולאים לאכט פון דען ניכטערן. אשרי דעהם וואס קען זיי ראטעווען.

א זיס יאר

אנרגיה • 19טן סעפטעמבער 2007

נאך אלעם וויל איך וויסן צו די אנגעשריגענע וועלן יעצט אויפהערן צו שמועסן?

יא, איך ווייס די אלע תורות אז "מ'ברויך נישט אויפטוען, מ'ברויך נאר טוען", אבער אן אמת'דיגע לשם שמים'דיגע תוכחה איז מיטן ציל "יא" אויף-צו-טוען, כדי עס זאל זיין נאך א יוד וואס וועט דינען דעם בוכ"ע. אנשרייען ברבים איז גארענטירט נישט צו העלפן אין דעם היניזיכט.

איך בין נישט מסכים מיט באטשי וואס טענה'ט אז מ'געדענקט לטובה די יודן וואס האבן אנגעשריגן "שמוסערס".

איך האב דאס צו-געזען, און איך זע די רעזולטאטן.

די דעמאלס'דיגע שמועסערס האבן א האס צו די "ערליכע" יודן וואס האבן זיי פארשמעט ברבים און געבן איבער די שנאה אויף ערליכע יודן, צו זייערע קינדער.

דער וגוערין בו דארף געטוען ווערן מיט חכמה. אנשטאט אנשרייען, זאל דער רב פון ביהמ"ד האלטן א דרשה און מסביר זיין וואס דאס איז תפלה, און אריינברענגען א חשקות פאר תפלה. איך ווייס אז דאס פארלאנגט אסאך געדולד און ארבייט, אבער וואס טוט מען נישט פאר כבוד שמים!

worldwar • 19טן סעפטעמבער 2007

ביי דער ליטווישער וועלט איז אינגאנצן אנדערש איך בין געווען אמאל יו"ט אין לעיקוואד און אינמיטן ליינען האב איך גיפרעגט עפעס פון איינעם און די עולם האט זיך אויסגידרייט און מיך אנגעקוקט מאדנע ווי פון דער לבנה

דאס איז א חסידישע זאך שמועסן און שרייען דאס קוקט אויס ווי א חלק פון דער עבודות השם ביי חסידים און איך טראכט אז דאס איז א תוצאה פון אן אנדער חסידישן מנהג פון נישט מקפיד זיין אויף זמן תפלה

איך האב אמאל גיפרעגט אינמיטן קדיש און שומר שבת שול אין ב"פ און דער גבאי האט מיך גירודעפט פופצן מינוט און גיוואלט וויסן פון וואו איך האב גענומען א היתר

ולסיום וויל איך זאגן א מעשה וואס האט פאסירט אין מונטריאל ווען א טאטע האט עפעס גיפרעגט זיין קינד אין ביהמ"ד אפאר מאל און ער ענפערט נישט האט דער טאטע אים דערלאנגט א פראסק פאר דער חוצפה און דאס קינד גיט א שריי מיין רבי האט גיזאגט אז מען טאר נישט רעדן ביים דאווענען וד"ל

aaatozzz • 19טן סעפטעמבער 2007

מען טאר נישט שמוסן ביי קדיש, אבער אז איינער פרעגט עפעס אולי גייט עס אריין אין דעם דין פון באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד, ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם [ברכות י"ג ע"א]?

און ביי דער מאנטריאלער מעשה מיט א קינד וואלט געווען ריכטיג ווענן דרך ארץ אז דאס קינד זאל מרמז זיין פארן טאטן אז ער וויל נישט אויסרעדן, און נישט אים איגנארירן.

אנרגיה • 20סטן סעפטעמבער 2007

[פארקירצט]

מוסר זאגן איז א חכמה, און ס'פארלאנט א סטראטעגיע. הוכח תוכיח וכו' ולא תשא עליו חטא. מוסר זאגן זאל נישט גורם זיין אומזוסטע צער פאר יענעם אדער הלבנת פנים.

פארגעס נישט: בתחבולות עשה לך מלחמה.

תורה און וויסנשאפט

קען מען היינט מקיים זיין מצות תכלת?

„ותכלת וארגמן ותולעת שני“ – אזוי הייבט זיך אן די רשימה פון תרומות פארן משכן. וואס איז דער חלזון פון וועלכן מען האט געמאכט תכלת? דער שרייבער מיטן פאסיגן ניק „חלזון“ גייט דורך רש"י, דעם רמב"ם און די היסטאריע ביכער, ביז צום מיורעקס סנעיל. געשריבן אין תשע"ה.

פון **חלזון** • אויסגעקליבן און מגיה געווען

קאווע שטיבל • תורה און מחשבה • „אראומע #27 קען מען היינט מקיים זיין מצות תכלת?“ • 12טן אקטאבער 2014
https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/7364.html#p228550

תכלת אינו כשרה אלא מן החלזון, כדי צו קענען יוצא זיין מצות תכלת מוז די פארב קומען פון א חלזון, איז די שאלה וואס איז דאס דער חלזון?

אין חז"ל געפינען מיר פארשידענע סימנים וואס געבן א בילד אויף דעם חלזון. אבער וואס איז דער פשוט'ער פירוש המילות און טייטש פון דעםווארט 'חלזון'?

רש"י אויף דעם ווארט "חלזוני" (מין חלזון - רש"י) טייטשט, אז דאס איז: לימ"ץ בלע"ז. אזוי טייטשט אויך רבינו גרשום. אויך אויפ'ן לשון קודש'דיגן ווארט "חומט" (איינס פון די שמנה שרצים מן התורה) טרעפן מיר אז רש"י טייטשט אויף 3 פלעצער אז דאס איז 'לימצ"ה'. אזוי שרייבט אויך: דער ראב"ד; סמ"ג; און תוס' רי"ד; אז חומט מיינט "לימצ"ה" (אדער לימצ"א לימצ"ו לימס"א, והיינו הך).

נאך א לשון הקודש'דיג ווארט טרעפט מען וואס רש"י פארטייטשט אויף עטליכע ערטער אלס לימצ"א: דאס איז דאס ווארט "שבלול". אזוי טייטשן אויך דער ב"ח און רד"ק: "לימצ"א" (אדער לימצו"ן; לימס"א).

זעט מען קלאר אז א חלזון היינו לימצ"א, און לימצ"א היינו שבלול.

די גדולי האחרונים, א שטייגער ווי דער מהרי"ל, מהרש"ל און ב"ח, שרייבן אז אין דייטש ווערט א "שבלול" (און "חומט" - מהרש"ל) אנגערופן 'שנעק'!

דער מהרש"ל שרייבט טאקע קלאר, אז "חומט" און "שבלול" זענען ביידע די זעלבע זאך, און ווערן אנגערופן א שנעק.

דאס זעלבע טרעפט מען קלאר אין אוצר המדרשים (פרק שירה) חומט מה הוא אומר, ברענגט ער דעם פסוק: 'כמו 'שבלול' תמס יהלוך נפל אשת בל חזו שמש'.

ווייטער אין ספר השרשים (לאבן ג'נאח) שטייט אז 'שבלול' איז דאס וואס מען רופט בלשון ערבי 'חלזון'.

אויפ'ן פסוק "שמלתך לא בלתה מעליך" געפינען מיר אין מדרש רבה, אז פונקט ווי דער חלזון ווען עס וואקסט, וואקסט זיין קלייד מיט אים, אזוי אויך די אידן אין מדבר זענען די קליידער מיטגעוואקסן. רש"י אין חומש ברענגט דעם מדרש, און אנשטאט שרייבן חלזון ווי עס שטייט אין מדרש באנוצט זיך רש"י מיט דעם ווארט "חומט".

ווייסן מיר שוין אז שבלול און חומט זענען היינו הך, און ביידע טייטשן שנעק. אויך ווייסן מיר שוין אז שבלול איז א חלזון און חומט איז חלזון, אויך ווייסן מיר אז שנעק איז לימצ"א און לימצא איז חלזון... קומט אויס אז דער פשוט'ער טייטש פון חלזון איז א שנעק!

אויב האט איר ביז היינט געמיינט אז חלזון איז א סארט פיש האט איר געהאט א טעות... חלזון מיינט א שנעק!

אזוי שטייט אויך אין פירוש מהר"י הכהן (איידעם פון מהר"ל מפראג און שווער פון מהר"ם מלובלין) אז "חלזון" איז א "חומט"; אין ספר תבואות הארץ; אין תרגום פון מהר"ז בינגא (א תלמיד פון מהרי"ל) שרייבט ער אז "חלזון התכלת" איז א מין חומט שנעקן; דער יעב"ץ שרייבט אז תכלת קומט פון א חומט יימי; און אין ספר אלמרשד אלכאפי (לרבי תנחום ירושלמי) אז "חלזון" ווערט "אלחלזון" אין לשון ערבי, וואס דאס מיינט א שנעק, און דער דם חלזון וואס מען פארבט מיט דעם תכלת, איז פון א מין חלזון.

*

אין דער גמרא טרעפן מיר אז א חלזון איז אזא סארט באשעפעניש וואס איז ווי א נחש, א שלאנג. קומט אויס קלאר, אז א חלזון איז אזא סארט שנעק וואס מ'רופט היינט אויף ענגליש א SNAIL! אינטערעסאנט אנצומערקן, אז אין פראנצויזיש רופט מען עד היום א snail א לימצו"ן! ווייטער אויף אראמיש, דער שפראך פון דער גמ' וואס ווערט נאך היינט צוטאגס גערעדט אין פארשידענע ערטער אין סיריע, רופט מען א snail נישט מער און נישט ווייניגער נאר חלזונא!... אויך אין אראביש און אין פערסיש ווערט דאס אנגערופן עד היום מיט דעם זעלבן ווארט, חלזון!

שטעלט זיך יעצט די פראגע, פון וועלכן ווארעם רעדט מען דא? וואו זענען די סימנים פון דעם ספעציפישן חלזון- חומט - שבלול -

לימצ"א - שנע"ק, וואס מ'האט טאקע פאקטיש גענוצט פאר תכלת?

זאגט רש"י: "אומר אני, אז דאס איז א מין שרץ וואס מען רופט לימצ"א, און וואקסט אין א קליפה וואס האלט אין איין מיטוואקסן ארום דעם שרץ".

אין אנדערע ווערטער, אז א חלזון איז א ווארעם מיט א SHELL! ס'האט א קליפה ארום זיך וואס האלט אין איין וואקסן. האבן מיר שוין איין סימן וועלכער ווארעם מיר זוכן. אזא סארט ווארעם וואס האט א shell ארום זיך. (רש"י אגב, זאגט טאקע בפירוש, אז דער "חלזון" וואס מ'נוצט פאר מצות תכלת איז א תולעת, א ווארעם!)

דער אויבנדערמאנטער סימן, אז דער ספעציפישער חלזון פאר מצות תכלת האט א shell, טרעפט מען אויך אין ראב"ד , ר"ש און ראבי"ה .

אזוי שרייבט אויך דער רמב"ם, אז דער חלזון איז א באשעפעניש וואס האט א "צדף" דאס הייסט א "SHELL". און אזוי שטייט אויך אין פסיקתא דרב כהנא, אז א "חלזון" האט א "נרתיק", א "האלטער".

*

אין פאקט זענען דא סנעילס סיי אויף דער יבשה און סיי אין ים, אבער דער חלזון פאר דער מצוה פון תכלת רעדט פון א סנעיל וואס לעבט אין ים!

אזוי שטייט קלאר אין יד רמ"ה, אז דאס וואס מען טרעפט אין חז"ל "חלזונות" אויף די בערג, דאס איז נישט דער חלזון התכלת, ווייל די גמרא זאגט אז דער חלזון התכלת געפינט זיך אין ים הגדול "בחלקו של זבולון", און אין ים פון דער שטאט "צור" (לבנון) ביז דער שטאט "חיפה" (א"י).

אזוי שרייבט אויך: דער רמב"ם, אז "חלזון" איז א "בעל חי הימי"; דער יעב"ץ אז דער חלזון איז א "חומט יימי" א "ים סנעיל".

און אזוי שרייבט דער רמב"ם אין משנה תורה בפירוש אז דער חלזון איז דוקא אזא סארט סנעיל וואס איז א דג, א פיש סנעיל וואס לעבט אין וואסער. אויף ענגליש: "SHELLFISH".

(מ'קען נישט זאגן אז דער רמב"ם מיינט צו זאגן, אז חלזון איז א פיש, ווייל די גמ' זאגט דאך קלאר אז חלזון 'דומה' לדג, ס'איז נאר 'ענליך' צו א פיש, דאס מיינט אז עס איז זיכער נישט קיין פיש)...

ווייסן מיר שוין דריי זאכן: דער חלזון איז א ווארעם; ער קומט מיט א האלטער ארום; און געפינט זיך אין וואסער.

קען מען היינט געפינען אזא סארט סנעיל אינעם ים הגדול אדער ים התיכון (MEDITERRANEAN SEA), מיט די אלע אויבנדערמאנטע סימנים, און צי קען מען דערמיט פאבריצירן בלוי פארב?

דער ענטפער דערויף איז א קלארער יא! און דער ספעציפישער סנעיל ווערט אנגערופן מיורעקס murex! אבער פאר מיר גייען וועיטער, לאמיר אביסל אויסשמועסן די היסטאריע פון תכלת וואס וועט קלאר צייגן אז מ'רעדט טאקע פון דעם מיורעקס.

*

אין די היסטאריע ביכער פון חכמי אומות העולם וואס האבן געלעבט אנהויב בית שני (אריסטו), און סוף בית שני (פליניוס, און נאך), רעדן זיי קלאר ארום פון תכלת. מ'זעט זיי רעדן ארום באריכות פון געוויסע סנעילס וואס מ'פלעגט כאפן ביי די וואסערן אין מיטל מזרח "אין צור און אין חיפה", און דערמיט האט מען געפארבט גאר טייערע קליידער "בגדי מלכות" מיט פארשידענע פארבן. דאס זענען אקוראט די זעלבע סימנים וואס די גמ' גיט אן אויף תכלת. (די רעפערענצן צו די כתבים פון חכמי אומות העולם טרעפט מען שוין אינעם יעב"ץ וועלכער צייכנט צו צו די היסטארישע שרייבער, אז זיי רעדן פונעם חלזון פון תכלת.)

ווען די חכמים און היסטאריקער פון תקופת חז"ל רעדן פון דעם ספעציפישן סנעיל וואס האט פארמאגט דעם אדער פון וואס מ'פלעגט דערמיט פאבריצירן בלוי פארב, רופן זיי דאס מיט'ן נאמען: "פורפור"א", וואס דאס איז דער זעלבער נאמען וואס מ'טרעפט אויף חלזון און תכלת אין די גדולי הפוסקים. (אין ספר שלטי הגיבורים; אין חוות יאיר שטייט קלאר אז תכלת מאכט מען פון דעם דם פון א רמש הים, א געוויסער דג וואס מען רופט "פורפור". ווי אויך אסאך שפעטערדיגע אחרונים שרייבן אז תכלת קומט פון די "פורפו"ר שנעק"ע".)

נאך א קלארע ראי': אין פסוק אין יחזקאל שטייט, אז תכלת קען מען ברענגען פון אן אינזל נעבן "יון", (דער תרגום טייטשט מדינת איטליא, ווי מיר טרעפן אין חז"ל איטליא של יון). עד היום הזה ווערן די אינטערעסאנטע "פארב סנעילס" אנגערופן אין יון - גריכלאנד: "פורפור"א"!

נאך מער איז אינטערעסאנט, אז אין מדרש הגדול שטייט קלאר אויף א בגד מלכות פון תכלת - "פורפירא". און אזוי אויך ברענגט דער ראבי"ה בשם הירושלמי , וואס טייטשט תכלת - "פורפירן".

ווייטער אין תרגום השבעים ווערט געטייטשט כליל תכלת: כולו "פורפורוס". און אין מוסף הערוך (ערך פרפיר"א) שטייט אז "פורפורא" בלשון יווני ורומי מיינט א בגד תכלת. אזוי שרייבט אויך דער אר"י הקדוש, אז א בגד תכלת ווערט אנגערופן "פורפירא" דמלכא.

אזוי אויך טרעפט מען צענדליגער מאל אין מדרשים, אז בגדי מלכות ווערן גערופן מיט'ן נאמען "פורפור"א", און מיר זעען דאך פון מדרש הגדול אז תכלת איז געווען א בגד מלכות.

אזוי איז אויך מבואר אין יחזקאל אז "שרים ופחות" האבן אנגעטון בגדי תכלת. דערצו טרעפן מיר אז די שטאט "חיפה" האט מען פארצייטנס גערופן מיטן נאמען "פורפיריון").

*

מיר זעען קלאר אין דער גמרא, אז דורכאויס גאנץ תקופת אמוראים, האט כלל ישראל נאך יא געהאט 'תכלת' אויף צו מקיים זיין מצות ציצית, כאטש ס'איז געווען אויף א באגרעניצטן פארנעם. ערגעץ אינמיטן תקופת הגאונים זעט מען אז עס איז מער נישט געווען צו קריגן קיין תכלת. אין די צייטן פון די ראשונים טרעפן מיר אויך אז זיי האבן מער קיין תכלת נישט געהאט.

אזוי שרייבט טאקע דער רמב"ם: "עס געפינט זיך נישט קיין תכלת אין אונזערע הענט". ולאחריו טרעפן מיר אין חינוך: "שוין אסאך יארן ביי אידן וואס מיר האבן נישט געהערט ווער עס האט זוכה געווען צו תכלת".

מיט אן ערך פון טויזנט דריי הונדערט יאר איז די גאנצע אינדוסטריע פון תכלת אונטערגעגאנגען אין ארץ ישראל. פאסירט האט דאס אין דער צייט ווען די אראבער האבן איבערגענומען דאס הערשאפט אין ארץ ישראל פון דער רוימישער קעניגרייך, בתחי' תקופת הגאונים. אין יענער צייט, האבן די אידן וואס האבן מערסטנסטייל געוואוינט אין בבל און האבן געהאט שייכות מיט א"י פון וואו זיי פלעגן קריגן די תכלת, פארלוירן די הייליגע און טייערע תכלת ווייל די פראדוקציע פאר'ן המון עם האט זיך אויפגעהערט.

אבער די רוימישער מלוכה אליין, האט זיך נאך באנוצט מיט אן ענליכן פארב צו תכלת פאר הונדערטער יארן שפעטער. זיי פלעגן פאנגען געוויסע סנעילס אין אנדערע געגנטער נעבן דעם ים התיכון, און האבן געפארבט דערמיט די בגדי מלוכה מיט אזא מין "רויט פורפל" קאליר. דאס איז געווען פארעכנט ווי גאר א חשוב'ער פארב. דאס האט אנגעהאלטן ביז בערך 600 יאר צוריק, ווען די גאנצע רוימישער אימפעריע איז צוזאמגעפאלן.

דורכאויס די הונדערטער יארן וואס אידן האבן נישט געהאט קיין דירעקטע פארבינדונג צו דער סנעיל פראדוקציע וואס האט זיך געפינען אונטער דער רוימישער הערשאפט, (און נישט אין ארץ ישראל וואס איז געווען די אריגינעלע פלאץ פון וואו אידן האבן שטענדיג געהאט תכלת) איז נישט געווען קיין מעגליכקייט צו קריגן תכלת פון דער רוימישער מלוכה.

און נאך מער, די רוימישער מלוכה האט ארויסגעגעבן גאר שטרענגע גזירות צו אסר'ן פאר'ן המון עם צו נוצן די דאזיגע סנעילס וואס פאבריצירן סיי פורפע"ל רויט און סיי בלוי. דאס איז געבליבן מיוחד פאר די קעניגן. אזוי ווייט אז עס איז געווען אחת דתו להמית!

מען קען נאך היינט ליינען אין זייערע ארכיוון, און די שווערע גזירות זענען געבליבן דאקומענטירט צווישן די געזעצן פון דעם פארצייטישן רוים.

און אזוי שרייבט דער רמב"ן בשעתו: אז עד היום הזה דערוואגט זיך קיינער נישט זיך צו אנצוקליידן מיט א בגד פון תכלת, חוץ דער מלך אליין בכבודו ובעצמו.

בקיצור: דער סנעיל וואס שאפט תכלת איז גע'אסר'ט געווארן דורך דער מלוכה און איז געווארן אויס נחלת הכלל, און די מלוכה אליין פלעגט ווייטער כאפן סנעילס פאר פארב בעיקר פאר פורפל, (זיי האבן נישט געהאט קיין ספעציעל אינטערעסע אין בלויע).

*

די רומישע מלוכה איז שוין צוזאמגעפאלן הונדערטער יארן און ס'איז נישטא קיין גלאטע תירוץ וואס האט געגומען אזוי לאנג צו ווידעראמאל אידענטיפיצירן דעם תכלת. מוז זיין אז מן השמים האט עס געדארפט נגנז ווערן (אזוי טרעפט מען טאקע א לשון אין אין מדרש תנחומא וואס די גאונים ברענגען דאס). פאר יארן לאנג, האבן אלע חכמים, פיזיקער און היסטאריקער, זיך געקענט מוטשען, און עס איז געבליבן באהאלטן, ביז לעצטנס, ווי דער ראדזינער רבי זצ"ל ברענגט א קבלה פונעם הייליגן קאזשניצער מגיד זי"ע, אז תכלת וועט צוריק נתגלה ווערן פאר משיח וועט קומען.

אלזא, פאר בערך 400 יאר צוריק, ארום 200 יאר נאכ'ן צוזאמפאל פון דער רוימישער אימפעריע, האבן פארשער פון חכמי האומות געטראפן און פעסטגעשטעלט וואס פאר א סנעילס די רוימישער מלוכה האט פארצייטנס מיט דעם געפארבט "רויט פורפל".

200 יאר שפעטער האט איין פארשער א פארמאסיסט פון וויען מיט'ן נאמען ביזיאו געטראפן 3 מינים פון דער משפחה פון "פורפורא סנעילס" וואס אלע האבן דעם ספעציעלן פארב-אדער.

ער איז געווען דער ערשטער וואס האט אויספראבירט למעשה צו זען וואס פאר א סארט קאלירן מען קען פארבן מיט זיי. ער האט מחליט געווען אז פון צוויי קומט ארויס א "רויט פורפל" קאליר, און פון דעם דריטן וואס ווערט גערופן מיורעקס, קומט ארויס אזא מין "בלוי פורפל" וואס מען רופט VIOLET אין ענגליש.

א צווייטער פארשער אין יענער צייט א חיות ספעציעליסט פון פראנקרייך מיט'ן נאמען רוטיערס, האט גע'טענה'ט אז עס איז שקר, נאר פון אלע דריי קומט ארויס דער "רויט פורפל", דער חשוב'ער קאליר וואס פלעגט גענוצט ווערן דורך דער רוימישער מלוכה. און אזוי איז געווארן אנגענומען.

שפעטער אבער זענען ארויסגעקומען קלארע באווייזן אז דער דריטער סנעיל דער מיורעקס, איז אין לויף פון די יארן קלאר גענוצט געווארן צו פאבריצירן א באזונדערן קאליר אנדערש ווי די אנדערע צוויי סנעילס. די ראי' דערצו איז געווען, ווייל מ'האט געטראפן אין דער שטאט 'צידון' וואו מ'פלעגט פאבריצירן תכלת און פארב, גאנצע בערג מיט מיליאנען אויפגעהאקטע סנעילס, און די סנעילס זענען געווען אויפגעמאכט דארט וואו עס געפינט זיך דער אדער מיט פארב; און מען האט געפינען צוויי באזונדערע בערג, איינס פון צוויי מינים, און איינס פון דעם דריטן מין מיורעקס. האט מען זיך קלאר איבערצייגט אז דאס פלעגט מען

ניצן פאר א באזונדערער פראדוקציע וואס האט ערצייגן אן אנדערן קאליר.

מ'האט אבער קיין סאך נוצן נישט געהאט פון דעם גאנצן וויכוח, ווייל ווי ערוועהנט האבן די חכמי האומות נאר געקענט ערצייגן דערפון דעם violet קאליר, און מיר קענען נישט אננעמען אז תכלת איז עפעס אנדערש פון א ריינעם "בלוי", ווי די גמרא זאגט אז תכלת איז דומה לים און צום הימל וואס זענען ביידע בלוי, און ווי אלע ראשונים טייטשן קלאר אז תכלת איז בלוי.

אזוי שרייבט דער תפארת ישראל , אז מיר זענען נישט מקבל דאס וואס די גוים ווילן זאגן אז תכלת איז א "פורפל בלוי", ווייל דאס איז קעגן אונזער מסורה און צוליב דעם איז ער געגאנגען זוכן תכלת אין די טינט פיש.

אביסל פארשריט אין דעם נושא האט מען געמאכט פאר אומגעפער 60 יאר צוריק, ווען הרב הערצאג ז"ל, וועלכער איז דאן געווען א רב אין אירלאנד, האט זיך אריינגעלייגט אין דעם ענין ראשו רובו, ער איז געקומען צו דער מסקנא, אז לויט אלע ווארשיינליכקייטן, איז דער מיורעקס די "סנעיל" וואס מען האט מיט דעם געמאכט "תכלת"; אבער למעשה קען מען דאס נישט אננעמען וויבאלד עס גיט נישט ארויס א ריינעם בלויען קאליר. דעריבער מוז מען זאגן א דוחק גדול, אז עס איז געווען אמאל נאך א סנעיל וואס פון דעם איז נישט געבליבן קיין זכר, ניטאמאל ווערט עס דערמאנט אין די היסטאריע ביכער... און מ'טרעפט נישט דערפון קיין שום ארכיאלאגישע געפינסן וואס זאלן צייגן אויף עפעס איבערבלייבענישן פון דעם פארב... און דאס איז געווען דער תכלת...

*

און דאן האט עס פאסירט!

פאר בערך 30 יאר צוריק האט פאסירט דעם דורכברוך, ווען פארשער אין ארץ ישראל האבן דורך א צופאל אויסגעטראפן, אז אויב לייגט מען דעם "דם חלזון" שטיין אונטער דער זון פאר א קורצער צייט, ווערט דערפון א קלארן בלוי!

אויך איז די כעמיקאל צוזאמשטעל פון דעם קאליר נאכ'ן זיין אונטער דער זון, אויסגעקומען צו זיין גענוי ווי דער כעמיקאל צוזאמשטעל פון "אינדיגו", וועלכע איז א קאליר וואס קומט פון א געוויסן צומח, וואס מען פלעגט זיך באנוצן דערמיט בימי חז"ל. חז"ל רופן דאס אן מיט'ן נאמען "קלא אילן", ווי דער ערוך און נימוקי יוסף און אנדערע ראשונים טייטשן טאקע אז דאס איז אינדק"ו.

דער 'אינדיגו' איז קיינמאל פארגעסן געווארן, און די גוים האבן דאס נאך געניצט אין גרויסן ביז'ן לעצטן יאר הונדערט ווען סינטעטישע קאלירן זענען ערפינדן געווארן און האבן איבערגענומען די מארקעט (עד היום נוצט מען דאס נאך אין פרימיטיווע צוריקגעשטאנענע פלעצער).

די גמרא ווארנט אן, אז דער באשעפער איז דער איינציגער וואס קען דערקענען דעם חילוק פון תכלת און קלא אילן, און ער וועט באשטראפן איינער וואס וועט אנטוען ציצית פון "קלא אילן".

*

די סוגיא האט געהאלטן ביים געשלאסן ווערן, מיורעקס האט מיט זיך ממש אלע סימנים וואס חז"ל זאגן אויף תכלת:

א. דעם ארט וואו עס געפינט זיך [צור, חיפה און יון].

ב. דעם אופן וויאזוי מען פאנגט דאס [מיט נעצן, מיורעקס ווערט געפאנגען מיט א ספעציעלן גאר אייגנארטיגן מהלך].

ג. וואו דער פארב געפינט זיך [נישט אין דעם דם החיות נאר אין א באזונדערן אדער];

ד. וויאזוי מען מאכט דעם פארב [מ'דארף עס נעמען דוקא ווען ס'לעבט, מ'דארף עס אויפקאכן מיט סמנים, דערנאך איינטינקען א טראפ צו זען צי דער פארב איז גוט];

ה. עס איז בעסער פון צמחים [ווייל עס האלט זיך גוט, און נישט ווי "קלא אילן"].

ו. דעם באנוץ דערפון אין לויף פון דער היסטאריע [אז די אומות העולם פלעגן דאס נוצן פאר זייערע קליידונג, און דוקא די מלכים, אבער דעם המון עם האט מען גע'אסר'ט פון זיך באניצן דערמיט].

ז. דעם פרייז [גאר טייער].

ח. דעם נאמען [פורפירי"ן].

נאך מער אינטערעסאנט, אז דוקא דער ספעציפישער סנעיל (נישט די אנדערע 2 פון דער זעלבער משפחה), האט א צורה פונקט ווי א פיש, ווי רש"י'ס פשט אז די צורה פונעם חלזון איז "דומה לדג", (אנדערש ווי דער רמב"ם וואס לערנט אז עס איז "דומה לדג" מצד דעם וואס עס לעבט אין וואסער). און עס געפינט זיך אין די טיפענישן פון די וואסער, וואו רוב פון זיי זענען (ווייל עס קומט דאך נישט ארויף נאר גאר זעלטן "איינמאל אין זיבעציג יאר" ווי חז"ל זאגן, און דעריבער דארף מען עס גיין פאנגען ווי חז"ל זאגן), האט עס אויף זיך אזא גרינעם קאליר וואס מאכט עס אויסזען פונקט ווי דער ים, ווי דער גמ' זאגט "גופו דומה לים". (אויך האט דוקא די סנעיל אזעלכע שיינע שורות וואס זענען אויס ווי וואלן פון די "ים").

איין קשי' איז אבער נאך פארבליבן ווייל די גמ' דערמאנט נאר אז מ'קאכט דעם תכלת, און פארוואס זאגט נישט די גמ' אז מ'דארף עס לייגן אונטער דער זון.

דער תירוץ איז ווייל מ'דארף טאקע נישט!... די וואס האבן עס געלייגט אונטער דער זון האבן עס פשוט נישט אויפגעקאכט ווייל היינט מיט די כעמיקאלן קען מען צוגרייטן פארב אפילו בלויז דורך אנווארימען אביסל מער ווי יד סולדת און ס'פעלט נישט אויס עס זאל ממש קאכן. אבער למעשה אויב קאכט מען אויף דעם "תכלת" סנעיל, טוישט זיך דעם קאליר אין איין מינוט צו

בלוי!

דער רבי פון ראדזין זצ"ל האט טאקע געטון ווי דער גמ' זאגט, און האט אויפגעקאכט זיין דם. ווי דער גבאי שרייבט האט ער עס אויפגעקאכט "כאש של גיהנום" גאר... שפעטער האט זיך טאקע ארויסגעשטעלט דורך טעסטס אין א לאבאטאריע, אז צוליב'ן קאכן אויף אזא הייסן גראד איז גארנישט איבערגעבליבן דערינען פון דעם באשטאנדטייל פון די פיש, און די בלוי פארב איז געקומען פון IRON וואס אויב קאכט מען דאס אויף צו 900 דעגרי, ווערט דאס בלוי...).

אנשי שם • ז' אדר

רבי ישראל יצחק רייזמאן, דיין ביי דער עדה החרדית

זונטאג, ז' אדר א', איז די יארצייט פון הגאון רבי ישראל יצחק רייזמאן זצ"ל (נפטר ז' אדר תשכ"ט), א דיין אין ירושלים קרוב צו פערציג יאר און א גבאי צדקה פאר תלמידי חכמים. „דולה ומשקה" האט אין תשע"ב צוזאמגעשטעלט א קורצע ביאגראפיע.

פון **דולה ומשקה** • אויסגעקליבן און מגיה געווען

קאווע שטיבל • אנשי שם • „רבי ישראל יצחק רייזמאן, חביד"צ עדה החרדית – ז' אדר" • 16טן מאי 2012
https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/640.html#p12544

הגאון הגדול רבי ישראל יצחק רייזמאן זצ"ל איז געבוירן געווארן אין ירושלים עיה"ק בשנת תרמ"ט צו זיין פאטער הגאון החסיד ר' נתנאל הלוי מפראגה, וואס איז געווען מבאי ביתו פון הגה"ק בעל תורת חסד מלובלין, אויך פלעגט ער משמש זיין דעם בעל חידושי הרי"מ, והגר"א מטשבנוב, ורבי ישעי'לע פראגר.

רבי ישראל יצחק רייזמאן האט געלערנט אין ישיבת תורת חיים בעיר העתיקה ביי הגר"י ווינוגראד, דערנאך איז געווארן שטארק דבוק צום 'תורת חסד', און צו רבי אברהם שמחה הורביץ מבארניב, אזוי אויך מיט כ"ק רד"ש בידערמאן מלעלוב. אין תורת הנסתר איז געווען א תלמיד פון רבי חיים שאול דויק.

אנהייב שנת תרצ"ה איז ער נתמנה געווארן צו דומ"צ, מיט די השתדלות פון מרן הגאון רבי יוסף צבי דושינסקי זצ"ל, און פון דעמאלסט אן ישב על מדין קרוב צו פערציג יאר. אויך פלעגט ער מרביץ תורה זיין בישיבות 'חיי עולם' ו'תורת חיים', ער איז אויך געווען פון די מייסדים פון ישיבת שפת אמת, ער פלעגט אויך פארלערנען טעגליכע שיעורים אין פארשידענע בתי מדרשים אין ירושלים עיה"ק.

כל ימיו פלעגט ער דאווענען ותיקין, הירבה והפליג בשינון וחזרה, זיין גרויסע ידיעות ובקיאות האט מפלא יעדער איינער וואס האט אים נאר אמאל אנגעפרעגט אדער סתם אזוי געשמועסט אין לערנען, ש"ס און שו"ע איז געווזן שגורים אצלו בעל-פה, ועד היום די וואס האבן נאך אריינגעכאפט צו נאשן פון אים רעדן גאר אויסטערליש פון אים.

גודר גדר ועומד בפרץ, ווערט גערעכנט פון די מייסדים פונעם ביד"צ, ער האט זיך משתתף געווען און געווען גאר שטארק אריינגעמישט און פארקאכט אין יעדע היניכט פון דער יהדות החרדית בעיה"ק. אסאך יארן האט ער משמש געווען כגבאי צדקה פאר ארימע תלמידי חכמים, א מצוה וואס ער האט האט נאך אנגעהויבן גאר יונג עפ"י ציווי פון זיין טאטע. יעדן ערב שבת קודש פלעגט ער זיך בטירחה יתירה ארומגיין די הייזער פאר געלט און שאר צרכי שבת און דאס פארטיילן פאר די עניים.

בזיווג ראשון האט ער חתונה געהאט מיט בת רמ"מ ביבעוואלד מקורו צאנז, וואס פון איר האט ער געהאט איין בת יחידה וואס איז ליידער נפטר געווארן בחייו.

בזיווג שני האט ער חתונה געהאט מיט די טאכטער פון הג"ר שלום ליב אייזנבאך מפעסט, בעל באר יצחק על קדשים, חתן הג"ר אברהם אבלי הראב"ד הראשון לעדת אשכנזים בירושלים. פון וועמען ער האט געהאט א בת יחידה אשת כ"ק הגה"צ רבי שלום סאפרין אדמו"ר מקומרנא זצ"ל.

נפטר ביום ז' אדר תשכ"ט, אין זיין צוואה זאגט ער אן מ'זאל אים נישט מספיד זיין, און מ'זאל נישט שרייבן אויף זיין מצבה קיין שום תואר פון כבוד, אזוי אויך זאגט ער אן מ'זאל אים מקבר זיין אויף הר הזיתים סמוך לקברו פון רבו בעל תורת חסד, און מ'זאל לייגן זיין מיטה פארן באערדיקן אויף דעם קבר פון זיין רבי', וכך עשהו, ושם מנו"כ.

פערציג יאר שפעטער מפטירתו מטעמים בלתי ידועים האט נאך קיינער נישט געגומען די מי' און די טירחה מלקט צו זיין זיינע חידו"ת און שרייבן א 'תולדות' איבער דעם אדם גדול בענקים.

פון זיין הסכמה

„דולה ומשקה“ האט אויך ארויפגעלייגט א הסכמה פון רבי ישראל יצחק אויף א ספר קבלה:

הסכמה געדריקט אין ספר 'סידור הגאונים והמקובלים' פון רבי משה יאיר ווײנשטאק זצ"ל

תמצית מדברי הגאון הצדיק המפורסם רבי ישראל יצחק הלוי רייזמאן זצ״ל,
ששימש דיין ומו״צ בעדה החרדית בעיה״ק ירושלים ת״ו עשרות שנים.
והסכמתי על ספר יוצר אור פירוש על ספר יצירה.

מה מאד תשמח נפשי לקראת הופעת חיבורו המופלא של רב ידידי ומחמדי
הגה״צ המקובל המפורסם בנש״ק רבי משה יאיר ווינשטאק שליט״א...

הספר מרחיב את אופק השכל בסגנון עדין וקליל, ובהסברות קולעות מחדירים לאט לאט המושגים הקשים לנפש המשכלת. . . הבה ונחזיק טובה להמחבר הנ״ל שכבר איתמחי גברא בספריו הקודמים שיצאו להם מוניטין בתוך שוחרי תורה. ובמטותא מינייכו לבוא לעזרתו שיוכל להשלים מפעלו הקדוש להוציא לאור הספרים המיוחדים -כדי להרבות האמונה בהשי״ת... וזכותא דאברהם רחימא תגן על כל המסייעים להפיץ דבריו הקדושים בעולם, ולהוושע ברוב טוב וברכות עדי עד ונזכה לביאת משיח צדקנו בב״א.

ישראל יצחק הלוי רייזמאן

קאווע שטיבל • 16טן מאי 2012

הומאר • חודש אדר

חכמת הבגד והכפתור

אין דעם אשכול „חודש אדר אין שטיבל“ האט „געפילטע פיש“ פארטיידיגט די פורים־רבנות, און „משה געציל“ האט געענטפערט מיט א תורה: די זעקס קנעפ פון א בעקיטשע – דריי אויף יעדער זייט – זענען די זעקס קנים פון דער מנורה.

פון **משה געציל** • אויסגעקלויבענע תגובות

קאווע שטיבל • א שמייכל • „חודש אדר אין שטיבל“ • 29סטן–30סטן יאנואר 2013
https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/2826.html#p83650

געפילטע פיש • 29סטן יאנואר 2013

מאך נישט אזוי אוועק די פורים רעביסטעווע, רבים וטובים פון די היינטיגע בנש"קליך שלאגן זיך אנצוקומען צו דעם שטאפל מיט אלע כוחות, זיי פארשטעלן זיך אגאנץ יאר מיט תחש־קאלירטע בעקיטשעס און פארשטעלעכצער, מאכן מאדנע תנועות, זאגן פורים תורות, אבי מ'זאל זיך אומקוקן אויף זיי, און דו ווארפסט דאס אוועק אזוי כלאחר יד? דאס איז אן ערנסטע שטעלע וואס דינט אן ערנסטן תפקיד, אויב ביסטו נישט "אפ טו די טעסק" לאז מיר וויסן און כ'וועל זען וואס מ'קען דיר צושטעלן, ס'נישט געבליבן קיין סאך שטעלעס, אפשר מקום איד, אדער משגיח בודק צו זיין אויב ס'איז נראה לחוץ.

משה געציל • 30סטן יאנואר 2013

ר"ל צו וואס דער טריפהנ'ר איטערנאאאט קען אלץ צוברענגען, מזלזל זיין אין אזעלכע גרויסע זאכן אזוי נישט מיר נישט דיר! דו מיינסט טאקע אז די געבלימטע בעקטשיעס איז עפעס א וויץ?! דא האסטו א קליין שטיקל פון "חכמת הבגד והכפתור".

קודם יש לבאר דבבגד הבעקיטשע טמינין ביה רזין דרזין המורה על מדת האמת והשלימות. דו"ק ותשכח שתיבת "בעקיטשע" בגימטריא "בעקיטשע" בדיוק, וזה מורה על השלמות שלו דלא מעורב ביה שום דבר.

ועכשיו אגלה לך טפח מהרזין העמוקין דטמונין במלבוש הבעקיטשע דנרקם מחוטי זהב בצורת דודאים. הנה כידוע יש בהבגד הנ"ל ששה כפתורים, שלשה בצד הימין ושלשה בצד השמאל, הכופתרים הללו הלא המה ששת הקנים היוצאים מהמנורה הטהורה, שלשה מצד זה ושלשה מצד זה. והכרס הגדול המתלבש ביה ה"ה הקנה האמצעי שממנו שפע יורד לעולם כידוע. וכל מה שהקנה גודלת והולכת מרב טוב הצפון ליראיו מרחיקין הכפתורים זו מזו כתרי רעי דמתפרשין. והחוטי הזהב הם בבחינת ככר זהב שהראה לו הקב"ה למשה, (וזהו ג"כ הסוד שהצדיקים מבזבזין כ"כ על הבגד, ולפי הנ"ל יש כוונה מיוחדת בזה שתעלה מעותיו כערך הככר). והדודאים הנרקמים מעשי רוקם, הם הגבועות והשקדים שבמנורה.

וכשהכרס הגדול מתלבש בהבעקיטשע נתהווה מנורה טהורה בכל פרטיה ודקדוקיה. וכאשר תבין את זה יאירו עינך בגודל מעלת עבודת האכילה שיש להצדיקים המתלבשין ביה, דהמאכלים הם השמן זית זך שבמנורה שממנו שואפת המנורה כוחותיו להאיר. והסוד של ריבוי האכילה דמצינו אצל צדיקים הוא, כמה דתנן "תן לה מדת השמן שיש בה כדי לידלק מערב עד בוקר".

קאווע טרינקער • 30סטן יאנואר 2013

משה געציל (נישט דיין עכטע נאמען), גלייב מיר די בנש"קלעך פון וואס דו רעדסט קענען קיין ווארט פון דא נישט טייטש.

שמעקעדיג • 30סטן יאנואר 2013

משה געציל, הנני מצטרף עם קאווע:

אין איין ווארט:

חודש אדר בתפארתה!

משה געציל • 30סטן יאנואר 2013

ווי אזוי זאלן זיי פארשטיין עס איז דאך רזין דרזין? (ווי אזוי האט יענער געזאגט, רזין איז סודות רזין דרזין איז אזעלכע טיפע סודות אז דער וואס זאגט עס פארשטייט עס אויך נישט...)

היסטאריע

היינט מיט . . . יאר צוריק

וואס האט מען געשריבן אויף די פארומס אויף דעם זעלבן טאג, דעם 11טן פעברואר, אין פריערדיגע יארן? א כהן גדול מיט א לאנגע בארד, און א חשבון פון קינים אין ירושלים.

13
יאר צוריק
2014

א כהן גדול מיט א לאנגע בארד — וואו איז געווען דער חושן?

חקרן • קאווע שטיבל • תורה און מחשבה • 11טן פעברואר 2014

דער חושן איז געלעגן אויף דער ברוסט פונעם כהן גדול, והיה על לבו תמיד לזכרון, בפשטות מיינט עס אז מען האט עס געדארפט זען, עס איז געווען א תכשיט פארן כהן גדול כנגד הלב און דאס איז געווען מרומז קעגן די שבטי קה.

אצינד שטעלט זיך די פראגע, וואס טוט א כהן גדול מיט א מעכל לעבאוויטש בארד, אדער מיט א נחבי בן וואפסי בארד. אזא בארד באדעקט דאך דעם גאנצן חושן און מען זעט עס נישט. וואלט אפשר געווען א סברה אז מען דארף עס האלטן העכער די בארד, אדער שאדט עס נישט.

און אפשר, נאר אפשר... שא, באשטיינערט מיר נישט, אפשר אין אזא פאל האט זיך דער כהן-גדול געשוירן די בארד, אדער אביסל אונטערגעשטיצט אז מען זאל זען דעם חושן?

פון די תגובות:

„שטילע אינגערמאן“: מ'האט זיי אלע געמאכט קניפן, די לווים האבן דאס געטון פאר די כהנים

„ונבנתה העיר“: מלך מסתפר בכל יום, כהן גדול מערב שבת לערֿ"ש. מסתפר מיינט אבער נישט די גאנצע גוף.

„נהורא נפישא“: כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן.

„איחוד פעלד“: קען נישט זיין, עס איז א חציצה. ומנא אמינא לה, אזוי ווי א טשופ איז לדעת גדולינו א חציצה פאר די תפילין, איז די בארד א חציצה פאר דעם חושן.

ואת"ל ער וועט לייגן די בארד אונטער דער כתונת, קען אויך נישט זיין, ווארום דער כתונת דארף זיין על הגוף.

https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/5872.html

11
יאר צוריק
2016

א מאטעמאטישע תורה'דיגע שאלה

ליטוואק פון בודאפעסט • קאווע שטיבל • תורה און מחשבה • 11טן פעברואר 2016

איך האב א מאטעמאטישע שאלה פאר'ן עולם, דער וואס קען זיך אויס אין די זאכן ווערט געבעטן מיר צו העלפן.
די משנה (כריתות ח., הובאה ב"ב קסו.) זאגט אונז, מעשה שעמדו קינין בירושלים בדינר זהב אמר רבן שמעון בן גמליאל המעון הזה לא אלין הלילה עד שיהיה בדינרין בסוף נכנס לב"ד ולמד האשה שיש עליה ה' לידות ודאות ה' זיבות ודאות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים ואין השאר עליה חובה ועמדו קינין ביום ההוא ברבעתים.
בקיצור א קן ציפור (פון צוויי פייגלעך) האט געקאסט א גאלדענעם דינר, און רשב"ג האט געוואלט מאכן סדר אז ס'זאל זיין ביליגער. די סבה פאר דעם פרייז איז ווייל א סאך פרויען האבן געדארפט ברענגען קרבנות נאך לידה זיבה צו הפלה און דאס האט פאראורזאכט א פרייז העכערונג.
האט ער זיך אונטערגענומען אז ער וועט נישט שלאפן ביז וואו לאנג ער האט נישט אראפגעברענגט די פרייז ביז צו א זילבערנעם דינר. די גמרא זאגט אונז אין ב"מ אנהייב פרק הזהב אז ס'איז דא 25 אדער 24 זילבערנע דינרים אין א גאלדענעם דינר. ד.ה. ער האט געוואלט אראפברענגען די פרייז מיט 96% אדער 95.1667%.
וואס האט ער געטון? ער האט געדרשנ'ט און געפסקנ'ט אז איינער האט פינף לידות צו פינף זיבות, איז גענוג צו ברענגען איין קן און דערמיט איז זי יוצא איר חיוב. ד.ה. די פאדערונג (demand בלע"ז) פאר קנים וועט אראפגיין פון פינף צו איינס, ד.ה. 80% נידערונג אינעם פארלאנג פון קינים.
און וואס איז געשען? ס'איז געלונגען פיל מער ווי ער האט געמיינט. ס'איז אראפ ביז א פערטעל דינר כסף, ד.ה. מיט 99% נידערונג אין דעם פרייז.
וואס איז דא געשען? פארוואס האט ער געהאלטן אז אן 80% נידערונג אין פארלאנג וועט פאראורזאכן א 96% נידערונג אין פרייז? פארוואס איז למעשה אראפ מיט 99%? ובפרט אז דאס נעמט אן אז די גאנצע פארלאנג פאר קינים איז נאר פאר קרבנות, קיינער גלוסט נישט קיין געבראטענעם קאטשקע, קיינער ברענגט נישט קיין קרבן עולה ויורד פון א בא אל המקדש טמא צו א קרבן שבועת ביטוי צו וואס, אלס נאר קיני יולדת וכדו'.
איך ווייס אז דער נומער פינף קען זיין נאר א משל, אבער די משנה זאגט אונז קלארע נומער'ן. דער וואס האט וואס צו זאגן איז געליידענט.

פון די תגובות:

„קל וחומר": די רגע ס'דא גענוג קינין פארן עולם וועט די פרייז אויטאמאטיש פאלן צו דער אריגענעלע ראטע, קיין שייכות מיט דעם פראצענט. לדוגמא טאמער איז יעצט דא איין דיימאנד פער הונדערט מענטשן און ס'קאסט טויזנט טאלער, מיינט נישט אז ווען ס'גייט זיין צוויי פער מענטש אז ס'גייט קאסטן פינף טאלער, דאן קען עס אראפגיין צו פופציג סענט א שטיק וויבאלד דער פארלאנג איז שוין נישט דא.

„פארוואס?": עס איז נישט קיין מאטעמאטישע שאלה, (עכ"פ לויט ווי דו לייגסט עס אראפ), ווייל א פרייז פון א פראדוקט איז נישט געוואנדן דיירעקט אין דער פונקטליכע נומער פון דעם פארלאנג, און עס איז בעיקר געוואנדן אין דער מאס פון קאנפעדענס דער מוכר איז זיכער אז קונים וועלן זיין אינטערעסירט אין זיין פראדוקט, און ווי זיכער דער קונה איז אז ער וועט טרעפן דעם פראדוקט ערגעץ אנדערע פאר א ביליגערע פרייז.
זעלבסט-פארשטענדליך אז דער גורם דערצו איז די דעמענד (ביקוש בלע"ז), אבער דער עפעקט איז נישט דיירעקט, אז מ'זאל קענען זאגן אז דער דעמענד איז א פונקציע פאר דעם פרייז פון די פראדוקט.

דער מלך החכמים סיר אייזיק ניוטאן, וואס האט מצליח געווען צו פרעדיקטן די פונקטליכע מהלך פון אלע גרמי שמים, האט ביטערליך געפאלן ווען עס איז געקומען צו פרעדיקטן אזעלכע סארטן שאלות.

https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/10126.html

קורץ און שארף

פערל פון די ארכיוון

א „זר זהב“ וואס איז פארשוואונדן, כרובים וואס נעמען נישט קיין פלאץ, די קנים פון דער מנורה אויפן שער טיטוס, און א מזל טוב פאר צוויי כרובים.

„ועשית עליו זר זהב“

יין שרף:

"אוי"! האט א הארצרייסנדיגער קול דורכגעשניטן די לופט היינט ביי אונז אין ביהמ"ד.
אזוי אינמיטן ליינען, ביי דער קריאה פון אונזער כהן, איז הצלה צוגעלאפן צו אים, שרייענדיג קינדער אוועק! קינדער אוועק!
אזוי ביני לביני פון די קולות אליינס מכל הנאספים איז ער שוין צו זיך געקומען.
נו מה קרה? פרעגן אים די "געטרייע חברים" חובות הע? נעה זאגט ער ס'איז גארנישט.
אבער זייענדיג א שוואכע עקטער האט מען געזען אז עפעס באהאלט ער. נו זאג שוין וואס גייט פאר? זאל מען רופן א דאקטער?
נעה זאגט ער עטץ קענט מיר נישט העלפן. אבער אפשר דאך? דאגה בלב איש ישיחנה אפשר וועט דיר גרינגער ווערן אויפן הארץ.
נו אויב עטץ ווילטס אזוי שטארק וויסן ווען איך אייך זאגן, מ'האט געליינט ועשית עליו זר זהב, כ'האב מיר דערמאנט פון אונזער @זר זהב! שוין נאכן שבעה! נאכן שלשים! שוין כמעט נאכן יאר, ועדיין לא נשענו, פארשוואונדן ווי א שיף אין וואסער, ווי א נאדל אין שטרוי, ווי א ניק פון קאווע שטיבל.
ספאנטאן האט דער גאנצער עולם אויסגעפלאצט אין א יאמערליכן געוויין.
עד שבא חכם אחד ודרשה, כל ימי הייתי מצטער פארוואס מ'ליינט נישט קאווע שטיבל שבת, פשוט שלא לעשות אבילות.
איין אינגערמאן איז געשטאנען אינדערזייט, מיט א באהאלטענעם שמייכל...
זאגט זיך ער מאכט פשוט זר זהב סביב, ער וויל אונז פארדרייען, העי זר זהב איינער???

איך אויך:

צוויי ווערטער: טרינק וויניגער.

קאווע שטיבל • „קאווע שטיבל“ • 2טן פעברואר 2014
https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/5805.html#p180768

מקום ארון אינו מן המידה — און די כרובים

עובדיה:

איך זע נישט פארוואס דו זאגסט אזוי, דו לערנסט אפ מקום ארון אינו מן המידה אז ווען מ'האט גערעכנט פון איין זייט האט מען עס געזען אויף דער אנדערע זייט אזוי ווי ביי קבר משה רבינו, אבער די פשוט פשט איז אז ס'האט במציאות נישט פארנומען קיין פלאץ און ס'איז טאקע געווען 10 אמות פון ביידע זייטן. די זעלבע ביי די כרובים וואס די כנפים האבן אויפגענומען די גאנצע 20 אמות און די כרובים האבן נישט תופס מקום געווען כמבואר בגמ' ב"ב צט. איז לכאו' פשט אז מ'האט געזען ווי די כנפים שטייען איין לעבן צווייטן אן קיין פלאץ צווישן זיי און דאך האט מען געזען כרובים אינדערמיט, וואס דאס איז לכאו' דער זעלבער חידוש ווי פילא בקופא דמחטא.

קאווע שטיבל • „העמק דבר" • 22סטן מערץ 2022
https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/15205.html#p496833

די קנים פון דער מנורה אויפן שער טיטוס

13Hooper:

נישט די אידן האבן דאס מיטגענומען, נאר די רוימער, אינטערעסאנט אז לויט די פיקטשער איז די קני המנורה רונדעכיג און נישט V shaped

היידפארק • „שער טיטוס אין רוים" • 27סטן יולי 2004
https://hydepark.sites.tab.bot/t/1039476.html#p9308810

„להני שני כרובים"

זר זהב:

קאנגראטולאציעס להני שני כרובים, עמודי הק"ש, כל רז (אותיות זר) לא אניס להם, כתובי חולין שלהם צריכין לימוד, ה"ה אנשים חשובים ידענים מפורסמים, יאנקל און יידל צור דעררייכונג פון 2000 ליבעס פון אנדערע קאווע ניקים, כן יעזור ה' להלאה לעלות על במתי ה'סייענס ו'ויקיפידיע, להחיות בהם נפשי הקאווע שטיבל.

קאווע שטיבל • „מזל טוב! 2000 לייקס" • 11טן מערץ 2013
https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/3070.html#p95532

לוח

יארצייטן פון דער וואך

ד'–י' אדר א'. ד' און ה' אדר זענען פונעם אשכול „יארצייט'ן“ אין קאווע שטיבל, וואו „סקרן“ האט אין פעברואר 2018 יעדן טאג ארויפגעלייגט די יארצייטן. די איבעריקע נעמען (צווישן זיי צוויי פון ה' אדר) זענען פון דער „רשימה של קברי צדיקים“ וואס „כורמיזא“ האט אריינגעשטעלט אויף הײדפארק אין 2004, און ביי זיי שטייט וואו דער ציון איז.ביידע רשימות שרייבן סתם „אדר“; היי־יאר, א שנה מעוברת, פאלן די טעג אין אדר ראשון (די וואס די רשימה צייכנט אן מיט „אדר ב'“ קומען ערשט אין אדר שני). פאר ו' און י' אדר ברענגען די צוויי רשימות נישט קיין נעמען.

פון סקרן • כורמיזא

קאווע שטיבל • הײדפארק • היסטאריע • חדשות אנ"ש אין בילדער • „יארצייט'ן • רשימה של קברי צדיקים ברחבי רוסיה ואירופה“ • 19טן–20סטן פעברואר 2018; 15טן דעצעמבער 2004

https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/11188-4.html#p395958 • https://hydepark.sites.tab.bot/t/1219240.html#p-1219240

דאנערשטאג, ד' אדר א' • 11טן פעברואר

- ר' ליב שרה'ס זי"ע, מבני היכלא של הבעש"ט; מנכדיו: משפחת סורוצקין • תקנ"א

פרייטאג, ה' אדר א' • 12טן פעברואר

- ר' אברהם מטשעכינאוו זי"ע • תרל"ה
- ר' וועלוועלע מטשערני אסטראה זי"ע • תקפ"ג
- ר' שמואל אבא ב"ר משה מסלאוויטא זי"ע • תרכ"ד
- ר' מרדכי שלמה'ניו ב"ר יצחק מבאיאן זי"ע • תשל"א
- ר' ישעי' מושקאט מפראג ב"ר יעקב משה זי"ע (בעמח"ס הרי בשמים, ראשי בשמים; ציון: ווארשא) • תרכ"ח
- ר' משה הלברשטאם ב"ר דוד אב"ד קראשנוב זי"ע (ציון: קשאנוב) • תרע"ה

זונטאג, ז' אדר א' • 14טן פעברואר

- ר' שלמה מסקווירא ב"ר דוד מסקווירא זי"ע (דער יום היארצייט איז באשטימט געווארן אויף ז' אדר; ציון: קיוב) • תרפ"א

מאנטאג, ח' אדר א' • 15טן פעברואר

- ר' טובי' ב"ר משולם זלמן יונתן זי"ע, אן אייניקל פונעם „אריה דבי עילאי“ (ציון: בריגל) • תרע"ב

דינסטאג, ט' אדר א' • 16טן פעברואר

- ר' שמואל שמעלקא קליין אב"ד סעליש ב"ר יוסף זי"ע (בעמח"ס צרור החיים; ציון: סעליש) • תרל"ה

קאלום

די תגובה פון דער וואך

אין 2022 האט מען אין קאווע שטיבל גערעדט וועגן דער טעאריע אז די כלים פונעם בית המקדש ליגן נאך אין וואטיקאן. „היסטאריע“ האט געשריבן: „איך האב געהערט אז זיי האבן עס, אבער כדי צו זען מוז מען אדורכגיין א טיר וואס איז גאר נידעריג, און העכער דער טיר איז דא א שתי וערב, און ממילא קען א איד עס נישט זען.“ – „פאליטיקאנט“ האט געענטפערט:

> כ'האב א שכן א קארליק (dwarf), אפשר קען ער גיין.....

פאליטיקאנט • קאווע שטיבל • 15טן פעברואר 2022

https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/15147.html

מקורות

פון וואו די שטיקער קומען

אלע שטיקער אין דעם נומער זענען גענומען פון די ארכיוון אויף archiv.sites.tab.bot. ביי יעדן שטיק: דער ארכיוו, דער פארום, דער אשכול, דער ניק פונעם שרייבער, דער דאטום, און דער לינק.

לכבוד שבת קודש	„פונעם אייביגן קוואל: תרומה“ · **מ. אלקין** היידפארק · האלט דא טראכט מען (עצכ"ח יידיש) · אשכול „פרשת תרומה“ · 4טן מערץ 2009 https://hydepark.sites.tab.bot/t/2588269.html#p-2588269
שמועסן אויף דער סדרה	„„דירה בתחתונים““ · **ראש הישיבה** קאווע שטיבל · תורה און מחשבה · אשכול „דירה בתחתונים“ · 6טן–18טן מערץ 2014 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/6044.html#p189191
הלכה־שמועס • מקדש מעט	„מעג מען אנשרייען איינעם וואס איז מבזה א בית המדרש?“ · **aaatozzz** היידפארק · חדשות אנ"ש אין בילדער · אשכול „מעג מען אנשרייען איינעם וואס איז מבזה א בית המדרש?“ · 16טן–20סטן סעפטעמבער 2007 https://hydepark.sites.tab.bot/t/2280046.html#p-2280046
תורה און וויסנשאפט	„קען מען היינט מקיים זיין מצות תכלת?“ · **חלזון** קאווע שטיבל · תורה און מחשבה · אשכול „אראומע #27 קען מען היינט מקיים זיין מצות תכלת?“ · 12טן אקטאבער 2014 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/7364.html#p228550
אנשי שם • ז' אדר	„רבי ישראל יצחק רייזמאן, דיין ביי דער עדה החרדית“ · **דולה ומשקה** קאווע שטיבל · אנשי שם · אשכול „רבי ישראל יצחק רייזמאן, חביד"צ עדה החרדית – ז' אדר“ · 16טן מאי 2012 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/640.html#p12544
הומאר • חודש אדר	„חכמת הבגד והכפתור“ · **משה געציל** קאווע שטיבל · א שמייכל · אשכול „חודש אדר אין שטיבל“ · 29סטן–30סטן יאנואר 2013 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/2826.html#p83650
היינט מיט 13 יאר צוריק	„א כהן גדול מיט א לאנגע בארד – וואו איז געווען דער חושן?“ · **חקרן** · קאווע שטיבל · תורה און מחשבה · 11טן פעברואר 2014 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/5872.html
היינט מיט 11 יאר צוריק	„א מאטעמאטישע תורה'דיגע שאלה“ · **ליטוואק פון בודאפעסט** · קאווע שטיבל · תורה און מחשבה · 11טן פעברואר 2016 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/10126.html
יארצייטן פון דער וואך	**סקרן · כורמיזא** · קאווע שטיבל · היידפארק · היסטאריע · חדשות אנ"ש אין בילדער · „יארצייט'ן · רשימה של קברי צדיקים ברחבי רוסיה ואירופה“ · 19טן–20סטן פעברואר 2018; 15טן דעצעמבער 2004 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/11188-4.html#p395958 • https://hydepark.sites.tab.bot/t/1219240.html#p-1219240
פערל פון די ארכיוון	„„ועשית עליו זר זהב““ · **יין שרף / איך אויך** · קאווע שטיבל · „קאווע שטיבל“ · 2טן פעברואר 2014 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/5805.html#p180768
פערל פון די ארכיוון	„מקום ארון אינו מן המידה – און די כרובים“ · **עובדיה** · קאווע שטיבל · „העמק דבר“ · 22סטן מערץ 2022 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/15205.html#p496833
פערל פון די ארכיוון	„די קנים פון דער מנורה אויפן שער טיטוס“ · **13Hooper** · היידפארק · „שער טיטוס אין רוים“ · 27סטן יולי 2004 https://hydepark.sites.tab.bot/t/1039476.html#p9308810
פערל פון די ארכיוון	„„להני שני כרובים““ · **זר זהב** · קאווע שטיבל · „מזל טוב! 2000 לייקס“ · 11טן מערץ 2013 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/3070.html#p95532
די תגובה פון דער וואך	**פאליטיקאנט** · קאווע שטיבל · 15טן פעברואר 2022 https://kaveshtiebel.sites.tab.bot/t/15147.html

אין דעם קומענדיגן נומער: מאנטאג, דעם 15טן פעברואר – נומער 34; דאנערשטאג, דעם 18טן פעברואר – נומער 35, אויף פרשת תצוה.

„ארכיוו“ • אויסגעקליבן און מגיה געווען פון די אידישע פארומס און בלאגס • די ווערטער געהערן צו זייערע שרייבער.